

FN:s konvention om barnets rättigheter och ensamkommande flyktingbarn

En kvalitativ intervjustudie med vårdpersonal på ett asylboende

Basair Ibrahim

Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen
Självständigt arbete 30 hp, AN
Barn- och ungdomsvetenskap
Masterprogram i barnets bästa och mänskliga rättigheter (120 hp)
Vårterminen 2015
Handledare: Kari Trost
Examinator: Mats Börjesson
English title: The UN Convention on the Rights of the Child and Unaccompanied Refugee Children: A Qualitative Interview Study with Care Staff at a Refugee Homecare Facility

Stockholms
universitet

FN:s konvention om barnets rättigheter och ensamkommande flyktingbarn

En kvalitativ intervjustudie med vårdpersonal på ett asylboende

Basair Ibrahim

Sammanfattning

Antalet ensamkommande flyktingbarn som söker asyl i Sverige ökar för varje år. I samband med detta ställs allt högre krav på hur de ensamkommande flyktingbarnen bemöts och behandlas i enlighet med barnkonventionen, som Sverige skrivit under. Många ensamkommande flyktingbarn hamnar däribland på HVB-hem (hem för vård eller boende). På HVB-hemmen arbetar vårdpersonal som tar hand om flyktingbarnen.

Syftet med studien är att försöka förstå, om- och hur personal som tar hand om ensamkommande flyktingbarn lever upp till barnkonventionen på kommunal nivå inom ett HVB hem och hur de förstår sitt arbete samt vilka dilemman som kan uppstå. Data baserade på semistrukturerade intervjuer med personalen analyseras med den interpretativa fenomenologiska metoden. I studien undersöks personalens arbets- och förhållningssätt till barnkonventionen i relation till de ensamkommande flyktingbarnen på HVB-hemmet. Lipskys professionsteori om gräsrotsbyråkrater används för att förstå hur och på vilka sätt personalen på boendet påverkas i arbetet av politiska beslut som ska verkställas i praktiken.

Resultatet av studien visar på att det finns vissa barriärer för vårdpersonalen. Dessa barriärer återfinns i form av resurser och bristfälliga handlingsutrymmen som gör att personalen på HVB-hemmet påverkas i arbets- och förhållningssättet gentemot barnkonventionen och de ensamkommande flyktingbarnen. Vidare kan makt och kontroll av högt uppsatta personer påverka arbetssättet eftersom det kan skapa begränsningar för vårdpersonalen. Detta överensstämmer med Lipskys professionsteori som förklarar hur socialarbetare styrs av politiska beslut och riktlinjer. Resultatet sammanför antagandet om att vårdpersonalen brottas med att förhålla sig till olika krav och samtidigt göra ett så bra jobb som möjligt. Att beakta barnkonventionen kan därför bli lidande och hamna i bakgrunden under arbetets gång.

Nyckelord

FN:s konvention om barnets rättigheter, ensamkommande flyktingbarn, vårdpersonal, professionsteori

Innehållsförteckning

Förord	0
Inledning	1
FN:s konvention om barnets rättigheter	1
Sverige och FN:s konvention om barnets rättigheter	2
Ensamkommande flyktingbarn som en särskilt utsatt grupp av barn	2
Barnrättskommitténs kritik gentemot Sverige	3
Ensamkommande flyktingbarn i Sverige idag	4
Mottagande av asylsökande flyktingbarn och HVB-hem	5
Tidigare forskning	6
Ambivalens gentemot barnkonventionens olika principer	7
Socialarbetarnas olika dilemman	8
Vårdpersonal och vuxna som viktiga personer inom flyktingbarns nätverk	10
Gräsrotsbyråkrater och deras flerdelade roller	11
Variationen inom ämnet om ensamkommande flyktingbarn	12
Syfte och frågeställningar	13
Teoretiskt perspektiv	14
Perspektiven om professionalism, diskretion och autonomi	14
Street-level bureaucracy	15
Metod	18
Val av metod	18
Interprativ fenomenologisk analys (IPA)	19
Semistrukturerade intervjuer	21
Transkription	22
Urval och avgränsningar	22
Undersökningsspersoner	23
Genomförande	24
Databearbetning och analysmetod	25
Forskningsetiska överväganden	25
Studiens kvalitet	27
Resultat och analys	28
Internationella överenskommelser och nationella lagar	29
Gräsrotsbyråkrater och problematiken att förhålla sig till olika aktörer	30
Principen om barnets bästa	33
Åsiktsfrihet och rätten att bli hörd	36
Gräsrotsbyråkrater möts av barriärer	38
Diskussion	39
Slutsatser	41

Vidare forskning	42
Referenser	44
Bilagor	48
Bilaga 1 – Information om studien och utförandet	48
Bilaga 2 – Underlag för samtycke	49
Bilaga 3 – Intervjuguide för intervjuer av personalen	50

Förord

Jag vill tillägna mitt eviga och varma tack till: Min handledare. Med din konstruktiva kritik och dina värdefulla kommentarer igenom uppsatsarbetet, har jag lärt mig otroligt mycket. Dina kloka idéer och synpunkter har varit givande och nödvändiga. Ditt engagemang har peppat mig igenom uppsatsskrivandet. Platschefen på HVB-hemmet. Du är en enastående person som alltid stöttat mig igenom mina studier och arbetslivet. Jag kan inte tacka dig nog. Personalen på HVB-hemmet. Tusen tack till er för att ni har ställt upp och deltagit i studien med entusiasm och glädje. Utan er medverkan hade jag aldrig kunnat genomföra denna studie. Min älskade familj: Widad, Aiat, Naba och Hussein. Att ni har stått ut med mig under uppsatsskrivandet är ovärderligt. Ni har alltid uppmuntrat och stöttat mig igenom livet, vilket är en skatt som aldrig tar slut!

Inledning

I denna masteruppsats studeras problematiken kring att följa barnkonventionen av personalen som tar hand om ensamkommande flyktingbarn inom ett HVB-hem. Samt hur väl de förstår barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Vidare skrivs denna uppsats med hänsyn till den nyligen rapporterade kritiken av Barnombudsmannen. I Barnombudsmannens rapport (2015) framförs tydligt att Sverige inte lever upp till barnkonventionen. Detta har i sin tur lett till att FN:s barnrättskommitté riktat stark kritik och föreslagit nya rekommendationer.

FN:s konvention om barnets rättigheter

FN:s konvention om barnets rättigheter¹ antogs den 20 november 1989 (Hammarberg, 2012, s.5). Inom två år hade en majoritet av världens stater ratificerat konventionen och därmed bundit sig juridiskt för att genomföra den. I slutet av år 2005 hade totalt 192 regeringar tagit det steget, förutom Somalia (utan fungerande regering) och USA som saknades på listan. Ingen annan konvention om mänskliga rättigheter har fått sådant enormt gensvar. Det finns olika skäl till detta, men en anledning är att det finns uppmärksammade rapporter om hur barn drabbas i en rad länder av krig, fattigdom, diskriminering och andra orättvisor (ibid.). Barnrättskämpen Janusz Korczak, såg barnens utsatthet efter första världskriget, och det var de övergivna och föräldralösa barnen han ville ge framtid till genom att bland annat respektera barnet som en aktör med lika rättigheter som vuxna (Englundh, 2009, s.29). Själva idén om barnets rättigheter betonar just att barn har rätt att få sina grundläggande behov tillgodosedda, att få skydd mot utnyttjande och diskriminering, att få uttrycka sin mening och bli respekterade (Hammarberg, 2012, s.6). Det finns 54 artiklar i barnkonventionen och bland dessa är 41 artiklar så kallade sak artiklar, som tar upp tydliga och specifika rättighetsområden. Det finns 7 artiklar som ingår i konventionens grundprinciper och som rör den generella implementeringen². Dessa 7 artiklar är konventionens viktigaste artiklar som oftast lyfts fram och betonas, dvs. att tyngdpunkten läggs vid dessa. Regeringar som ratificerat konventionen måste upprätthålla den och rapportera om vad de gjort för att

---

¹ Även kallat Barnkonventionen

² Dessa är; Artikel 2 – Icke-diskriminering, Artikel 3 – Barnets bästa, Artikel 4 – Genomförande av rättigheterna, Artikel 6 – Rätt till liv och överlevnad, Artikel 12 – Åsiktsfrihet och rätten till att bli hörd, Artikel 42 – Informationsskyldighet om konventionen, Artikel 44 – Implementeringsrapporter.

genomföra den (ibid.). De kan – åtminstone moraliskt – ställas till svars om de inte efterlevt den. Alla länder som ratificerat barnkonventionen har skyldighet att implementera konventionen i landets lagstadgar.

Sverige och FN:s konvention om barnets rättigheter

Barnkonventionen är inte nytt för Sverige. Redan år 1990 ratificerade Sverige barnkonventionen. Däremot gäller barnkonventionen inte som lag ännu i Sverige (Barnombudsmannen, 2015). Rättigheter för barn har alltid varit av intresse i Sverige. Således gäller inte barnkonventionen direkt som lag, men däremot har man försökt att anpassa lagstiftningen så att den överensstämmer med artiklarna i barnkonventionens rättighetsdokument. Under 2014 påbörjade regeringen att arbeta med att göra barnkonventionen till lag. Detta är emellertid en pågående diskussion på politisk nivå och inga beslut har ännu fattats gällande att göra barnkonventionen till lag. Frivilligorganisationer så som Rädda Barnen och UNICEF (förkortning för United Nations Children's Fund) trycker på att barnkonventionen ska göras till lag i Sverige. Rädda Barnen (2015) menar på att ända sedan grannlandet Norge gjorde barnkonventionen till lag år 2003, har man sedan dess sett tydliga framsteg för barnets rättigheter i Norge eftersom den används allt oftare i domstolsavgöranden. Vidare finns det en större medvetenhet och kunskap om barns rättigheter både bland allmänheten och bland personer som arbetar med barn eller fattar beslut som påverkar barn (ibid.). Norge anses föregå som gott exempel när det kommer till implementeringen av barnkonventionen.

Ensamkommande flyktingbarn som en särskilt utsatt grupp av barn

FN:s barnkonvention gäller för alla barn, världen över och oavsett vad. Det är dock viktigt att förstå att det finns särskilt utsatta grupper av barn. För de särskilt utsatta barnen kan FN:s barnkonvention utgöra en avgörande betydelse för dessa barnens olika livssituationer och framtider. Exempel på särskilt utsatta grupper av barn kan innefatta barn som utsatts för våld eller övergrepp, flyktingbarn och barn som av olika anledningar lider av psykisk ohälsa men ändå inte får den hjälp de behöver inom hälso- och sjukvård. De ensamkommande barn som kommer till Sverige för att söka asyl är tveklöst en utsatt grupp på flera sätt påstår Hedlund (2012, s.29). Hedlund förklarar att avsaknaden av föräldrar, oavsett om de fortfarande är vid

liv eller inte, är en omständighet som gör barnet särskilt utsatt. Eftersom de är underåriga är de därmed beroende av vuxna som finns omkring dem för att kunna ta tillvara sina rättigheter. Hedlund (ibid.) nämner även att många av barnen bär på traumatiska erfarenheter från hemlandet och den långa resan till Sverige. De talar inte svenska och kan oftast inte göra sig förstådda på engelska eller sitt eget språk i Sverige. De kan också uppleva svensk kultur som främmande. Hedlund förklarar därmed för oss att ensamkommande flyktingbarn är mer sårbara än andra barn och därför bör man verkligen ta hänsyn till barnkonventionen i relation till ensamkommande flyktingbarn. De har inget hemland de kan känna sig trygga i och inte heller föräldrar som kan ge dem stöd och vård.

Mittibland de 54 artiklarna som utgör barnkonventionen, finns artikel 22 som är tillägnad just flyktingbarn. Artikel 22 handlar om att vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att ett barn som söker flyktingstatus eller anses som flykting erhåller lämpligt skydd och humanitärt bistånd (Hammarberg, 2012, s.42). Parallellen kan härmed dras om att FN:s barnkonvention tagit hänsyn till denna specifika grupp av utsatta barn. I takt med att barnkonventionen med hjälp av artikel 22, uttrycker tydliga åtgärder för flyktingbarn, kan man undra varför dessa åtgärder inte följs av Sverige. Det är därför intressant att beforska ämnet vidare.

Barnrättskommitténs kritik gentemot Sverige

Under 2014 pågick en omfattande granskning av barnrättskommittén om hur Sverige tillämpat barnkonventionen (Barnombudsmannen, 2015). Den senaste kritiken mot Sverige gjordes officiell via Barnombudsmannens nyhetsbrev under februari 2015. I nyhetsbrevet framgår stark kritik med nya förslag på rekommendationer. Regeringen har fått ge sin bild om hur barns rättigheter tillgodoses i Sverige genom att besvara frågor från barnrättskommittén. Barnombudsmannen och andra barnrättsorganisationer har också bidragit till beskrivningar om hur situationerna för barn ser ut på olika områden i Sverige. En av punkterna i rekommendationerna är särskilt viktig att betona inom denna studies kontext, då det handlar om att barn i samhällsvård måste få sina rättigheter respekterade. I flera årsrapporter har Barnombudsmannen uppmärksammat hur barn och unga får sina rättigheter kränkta när de är omhändertagna och placerade i familjehem, på HVB-hem och särskilda ungdomshem (ibid.). Vidare i denna rekommendation, betonas att de asylsökande barnens rättigheter behöver stärkas och att barn har rätt att göra sin röst hörd i rättsprocesser.

I rekommendationerna tas även flera andra viktiga punkter upp så som att processen till att göra barnkonventionen till svensk lag ska påskyndas och att barn i utsatta situationer ska få tillgång till sina rättigheter eftersom de får väldigt olika stöd beroende på vart i landet de bor (ibid.). En viktig kritik är att det råder stora skillnader på hur stöd för utsatta barn ges mellan olika kommuner och landsting. Några andra punkter i rekommendationerna är att barn måste få utbildning i barns rättigheter, eftersom det inte är många barn som vet om sina rättigheter. Vidare framförs det att lagstiftningen bör skärpas för att skydda barn mot sexualbrott. En annan punkt är att man ska förbjuda isolering av barn och unga i samhällsvård eller i arrest och häkte. Ytterligare punkter är att ge barn som bevittnat våld, straffrättslig status som målsägande och att stärka möjligheten för barn och unga att framföra klagomål.

Bortsett från Barnombudsmannens nyhetsbrev finns en annan viktig aspekt att ta upp kring vilka dilemman som utmanar flyktingbarns tillvaro i Sverige. En lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2006, innebar att ansvaret för de ensamkommande barnens bostäder flyttades från den statliga myndigheten Migrationsverket till kommunerna (Hedlund, 2012, s.37). Syftet med lagändringen var att förbättra mottagandet för de ensamkommande flyktingbarnen, och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan stat och kommun. Men frågan är om någon förbättring har skett överhuvudtaget. Hedlund (2014, s.80). hävdar att det är viktigt att komma ihåg att kommunen har det yttersta ansvaret för socialtjänsten inom sitt område och att alla barn som vistas där, även de papperslösa barn som saknar uppehållstillstånd, får det stöd de behöver. Lagen om mottagande av asylsökande säger att Migrationsverket ska anvisa dessa barn till en anvisningskommun som därefter ansvarar för dem enligt socialtjänstlagen andra kapitlet 1 § (2014, s.81).

Ensamkommande flyktingbarn i Sverige idag

Ensamkommande barn definieras av FN:s flyktingkommissariat som *"en person under 18 år, såvida inte den lag som är tillämplig på barnet stadgar en tidigare myndighetsålder. Barnet är åtskilt från båda sina föräldrar och tas inte om hand av någon annan vuxen person som enligt lag eller sedvana har sådant ansvar"* (Hedlund, 2012, s.29). Med begreppet ensamkommande flyktingbarn menas det alltså ett barn eller ungdom under 18 år som anlänt till asyllandet skild från båda sina föräldrar eller likvärdig vårdnadshavare (Brunnberg, Borg & Fridström 2011, s.15).

Antalet ensamkommande flyktingbarn som söker asyl i Sverige ökar för varje år. År 2000 låg antalet asylsökande barn på 350 personer (Brunnberg et al., 2011, s.1). År 2005 var antalet 398 personer och år 2010 låg antalet på 2393 personer (ibid.). En drastisk och stor ökning med andra ord. Och det slutar inte där, enligt Migrationsverkets färskaste rapport (2015) om statistiken för de ensamkommande flyktingbarnen låg antalet på 7049 flyktingbarn som sökt asyl i Sverige. Antalet ensamkommande barn har ökat i stort sett oavbrutet sedan år 2000, liksom behovet av överenskommelser med kommunerna om platser för både de asylsökande barnen och de barn som beviljats uppehållstillstånd (ibid.).

Mottagande av asylsökande flyktingbarn och HVB-hem

Det är Migrationsverket som bär huvudansvaret vad gäller mottagande av asylsökande flyktingbarn (Regeringskansliet, 2014). De ensamkommande flyktingbarnens första steg när de anländer till Sverige är att ge sig till känna för Migrationsverket, där de söker asyl. En asylansökan omfattas av lagen från det att ansökan om asyl har lämnats in till dess att personen tagits emot i en kommun efter att ha beviljats uppehållstillstånd, alternativt lämnat landet i det fall ett avslagsbeslut meddelats. Migrationsverket lägger sedan över ansvaret hos anvisningskommuner som flyktingbarnen vistas i, i väntan på ett beslut.

Anvisningskommunen ansvarar för att erbjuda flyktingbarnet långsiktigt boende och vård. Det finns olika typer av boenden som ensamkommande flyktingbarn kan placeras inom, bland dessa finns HVB-hem, som är en förkortning av; hem för vård eller boende (SiS, 2014). Ett HVB-hem kan även benämnas; asylboende för ensamkommande flyktingbarn eller bara asylhem. Ett HVB-hem är ett behandlingshem som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med boende. Det kan drivas av privata vårdgivare eller kommuner/landsting. I Sverige finns det över 400 HVB-hem, där barn och ungdomar vårdas antingen frivilligt eller med stöd av socialtjänstlagen (SoL) eller som har blivit tvångsomhändertagna med stöd av lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) (ibid.). Skälet för placeringen kan bland annat handla om att barnet farit illa i sin hemmiljö, har problem med aggressivitet, kriminalitet eller droger. De ensamkommande flyktingbarnen kan således också placeras i HVB-hem eller familjehem (Brunnberg et al., 2011, s.20). Brunnberg et al. menar att det råder akut brist på placeringsmöjligheter för ensamkommande flyktingbarn. Ett annat alternativ gällande placering av ensamkommande flyktingbarn kan vara på släktinghem eller

nätverkshem. HVB-hem ska dock inte blandas ihop med PUT-boende. Eftersom ett PUT-boende riktar sig till flyktingbarn som beviljats permanent uppehållstillstånd och inte längre är asylsökande. HVB-hem riktar sig sålunda till asylsökande flyktingbarn i väntan på besked om beviljat eller icke beviljat uppehållstillstånd.

På HVB-hemmen arbetar vårdpersonal, även kallade ungdomscoacher, som tar hand om flyktingbarn. Vårdpersonalen har antingen en akademisk utbildning inom samhällsvetenskapliga eller humanistiska ämnen och/eller flerårig erfarenhet av att arbeta med människor och barn i utsatta situationer. Vårdpersonalen som jobbar på HVB-hemmen ska både förhålla sig till det enskilda flyktingbarnet och beakta barnkonventionen i arbetet, simultant ska de även följa riktlinjer och mål. Den utmaning som detta medför för vårdpersonalen på HVB-hemmen, motiverar att närmare studera hur de arbetar i relation till alla dessa krav.

Tidigare forskning

Här redovisas tidigare forskning inom områdena som berör barnkonventionen, kommunernas ansvar, socialarbetares olika dilemman, vårdpersonal som viktiga personer i flyktingbarns nätverk samt gräsrotsbyråkrater och deras flerdelade roller. Olika vetenskapliga artiklar, kommunala/statliga rapporter och avhandlingar har valts ut för att visa på vad som finns tillgängligt inom den tidigare forskningen, som i sin tur kan stödja min egen studie.

När jag valde ut den tidigare forskningen så har mina sökord bland annat varit; barnets bästa, barnkonventionen, socialarbetare, ensamkommande flyktingbarn, the best interest of the child, nätverk för flyktingbarn och street-level bureaucracy. Databaser som jag har sökt den tidigare forskningen ifrån har bland annat varit via diva-portal.org, eds.b.ebscohost.com (EBSCO), doaj.org (Directory of Open Access Journals), med mer.

Ambivalens gentemot barnkonventionens olika principer

Hur ensamkommande flyktingbarn behandlas har fått kritik särskilt när det handlar om de strukturella ramverk och rutiner som kan finnas i ett land. Hedlund (2012) har i sin artikel skrivit om det rättsliga ramverk och rutiner som möter ensamkommande flyktingbarn och vilka möjliga konsekvenser det kan medföra. Det handlar om handläggningstid, åldersbedömning, Dublinförordningen, kommunernas ansvar för mottagning, barns möjligheter att komma till tals och godmanskap. Hedlunds utgångspunkt i sina resonemang är att förståelsen av ensamkommande barns situation under asylprocessen är präglad av avvägningar eller kontroverser. Hedlund betonar särskilt dilemman som ökat de senaste femton åren. Han menar på att mer riktade lagstiftningsarbeten, ökad medial uppmärksamhet kring ensamkommande barns situation och strävan efter tydligare ansvarsfördelning mellan stat- och kommuner inte per automatik innebär att barn som söker asyl ensamma blir mindre utsatta. Även om barnets bästa ska beaktas i alla myndighetsbeslut som rör barn i enlighet med den lagstiftning som finns och barnkonventionens principer. Hedlunds (ibid.) starkaste kritik är att vad ett enskilt barns bästa innebär i varje given situation framgår inte uppenbart. Han menar att istället framstår en genomgående ambivalens till vad det bästa är för ett ensamkommande barn. Om en av barnkonventionens grundprinciper medför ambivalens, så finns det här ett tydligt problem. Att definiera vad som är barnets bästa ter sig således komplicerat och komplext.

Eastmond och Ascher (2011) förklarar för oss i sin vetenskapliga artikel om hur invandringspolitiken- och debatten i Sverige verkar ha fokuserat på barn och har gjort så i större utsträckning än i andra stater. Det säger en hel del om hur Sverige generellt sätt prioriterar barnfrågor. Eastmond och Ascher menar på att det bästa för barnet har speciell retorisk kraft inom de flesta debatter i Sverige. De hävdar att synen på flyktingbarn som särskilt sårbara och som skyddsbehövande av staten är en långvarig funktion inom det västerländska samhället (ibid.). Oron för barn har en lång tradition, från 1930-talet och med offentlig legitimitet, i byggandet av en stark välfärdsstat, ofta kallad Folkhemmet. Barns rättigheter är också en viktig del av Sveriges internationella image som Sverige kan stoltsera med. Men detta betyder inte att image stämmer överens med verkligheten. Man kan ställa frågan om hur verkligheten egentligen ser ut vad gäller barnfrågor om man bortser från den väl renommerade image som Sverige lyckats framställa. Trots det erkända engagemanget

som Sverige fått vad gäller genomförandet av barnets bästa, så har de inte följt denna princip och inte heller andra principer för den delen. Om en av barnkonventionens viktigaste grundprinciper inte följs eller upprätthålls, blir det problematiskt att följa resterande artiklar i barnkonventionen. Men eftersom principen om barnets bästa medför ambivalens enligt Hedlund (2012), så kan man även ifrågasätta om det ens är möjligt att följa en så svårdefinierad princip.

Eastmond och Ascher (2011) tar upp debatten om de så kallade apatiska asylsökande barnen som väckt diskrepans i förgrunden. Denna debatt har varit effektiv i att utmana regeringens ståndpunkt, eftersom det avslöjade klyftan mellan den fint framställda retorik och verklighet som är under all kritik där barnets bästa var lidande. Eastmonds och Aschers egna resultat av studien tyder på att det finns tveksamheter mot flera av barnkonventionens principer. De tar exempelvis upp att det finns en ambivalens kring principen om aktivt deltagande av barn, dvs. artikel 12 - åsiktsfrihet och rätten till att bli hörd, i asylprocesser (ibid.). Det ska erbjudas möjlighet för en mer känslig hörsel av barn, men i vilken utsträckning detta utnyttjas är ännu okänt menar Eastmond och Ascher. Från de begränsade antalen intervjuer som de utförde med jurister, anser de att läget med att arbeta med asylsökande flyktingbarn varierar kraftigt, från en noggrann och fokuserande riktning av att verkligen lyssna till barnet, till att låta andra tala för barns räkning och att inte se barnen alls. Eastmonds och Aschers artikel har visat att samtidigt som principen om barnets bästa har fått en allt mer framträdande plats i svenska Utlänningslagen och Migrationsverkets riktlinjer, så har det i praktiken sällan givits utrymme eller skäl för att barnens röster ska ges motsvarande tonvikt. Ställer man detta faktum i relation till ensamkommande flyktingbarn, som faktiskt behöver göra sina röster hörda, kan man förstå att det råder problematik.

Socialarbetarnas olika dilemman

SKL (Sveriges kommuner och landsting) har i samarbete med Migrationsverket genomfört ett kartläggningsprojekt, i syfte att förbättra kommunernas mottagande av ensamkommande flyktingbarn. Kartläggningen har visat på mycket omfattande arbete i kommuner som tar emot ensamkommande flyktingbarn, så kallade mottagningskommuner (2013). Detta har medfört kännedom om att trots bristfälliga villkor och otydligheter i uppgifter om ansvarsfördelning, tar personal som jobbar med ensamkommande flyktingbarn stort ansvar för dessa barn. Detta projekt och dess kartläggning har haft som mål att lyfta upp goda exempel samt lämna bra

idéer till förbättringsåtgärder (ibid.). Projektets resultat har visat på att detta är mycket aktuellt och nödvändigt. Rapporten förmedlar att det finns centrala problem som ligger i att det finns otydligheter vad gäller uppgifter och ansvarsfördelning kring ensamkommande flyktingbarn. Eftersom det finns otydligheter vad gäller uppgifter och ansvarsfördelning, är det inte helt lätt för vårdpersonal som tar hand om flyktingbarn, att kunna arbeta på bästa möjliga sätt. Det skapar ett slags dilemma vårdpersonalen emellan, men även för de ensamkommande flyktingbarnen. Om dessa barn inte kan få bra vägledning och trygghet av vuxna som tar hand om dem, skapas även ett annat slags dilemma. Vårdpersonalen står därför inför olika dilemman. Hur ska vårdpersonalen kunna förhålla sig till detta i sina arbeten med de ensamkommande flyktingbarnen?

Det finns en annan studie som kan vara bra att lyfta fram som Dunkerley et al. (2005) har sammanställt. Studiens syfte är att redovisa socialarbetarens dagliga arbete med asylsökande ensamkommande flyktingbarn. Inom studien har det identifierats vissa spänningar som kan uppstå i arbetet med ensamkommande flyktingbarn och att de professionella bemöts av olika svårigheter som uppkommer i arbetet. I studien använder sig forskarna av intervjuer med fokus grupper som metod. Författarnas resultat tyder på att det finns väldigt lite utrymme för socialarbetare att agera och påverka i sitt arbete (ibid.). Begränsningarna finns men däremot kan socialarbetarna ändå ifrågasätta och utmana den rådande politiken. Socialarbetare inmatas ständigt om att de har ett fritt handlingsutrymme, men hur fritt är detta handlingsutrymme egentligen? Förvisso finns handlingsutrymmet men samtidigt finns begränsningar som oftast väger tyngre än utrymmet att handla, vilket kan skapa rädsla för personalen att agera.

Bäck-Wiklund och Lundström (2001) har diskuterat socialt arbete och barns villkor i deras studie. De menar på att barnets ställning som egen individ har kommit att stärkas i allt fler sammanhang. Detta på grund av ett specifikt inflytande genom FN:s barnkonvention som trädde i kraft 1990 i Sverige. De menar på att socialtjänsten har ett särskilt ansvar för att beakta barnens situation, bevaka deras rättigheter och ta hänsyn till deras inställning (ibid.). Vidare menar de på att man har stramat upp och tydliggjort regelverken kring utredningar om barn som misstänks fara illa. De menar också på att ett viktigt skäl till att lagstiftaren i vissa avseenden sökt stärka barnens ställning är att det under många år förekommit kritik mot att socialarbetare i alltför liten utsträckning lyssnat till barnen och utgått från deras situation. Deras argument förklarar att barnen har haft för lite plats i det sociala arbetets olika faser, där vuxna istället pratade med vuxna och förbisåg barnen (ibid.). Det finns olika orsaker till detta

men en förklaring är att det finns ovana hos de inblandade professionella liksom bristande kunskap om hur barnets bästa kan tolkas och presenteras. Problematiken kring att definiera och tolka principen om ”barnets bästa” verkar kvarstå, i enlighet med exempelvis Hedlunds (2012) och Eastmonds och Aschers (2011) olika resonemang. Bäck-Wiklund och Lundström (2001) förklarar att socialarbetares olika dilemman som de står inför i sina arbeten med barn i allmänhet och ensamkommande flyktingbarn i synnerhet, består av ovana och bristfällig kunskap.

Vårdpersonal och vuxna som viktiga personer inom flyktingbarns nätverk

Wiggs (2008) har i sin avhandling belyst, analyserat samt diskuterat hur ensamkommande flyktingbarn berättar om sina egna erfarenheter av att tvingas bryta upp från sitt hemland och börja om på nytt i Sverige. Studiens resultat visar på att det finns essentiella aspekter för de ensamkommande flyktingbarnen om hur de ska klara sig under den första tiden i Sverige. Hon menar på att om barnen skapar sig ett tryggt nätverk så är det enklare att börja om på nytt (ibid.). Wiggs tar också upp en intressant metafor; ”den öppna eller stängda dörren”. Vad Wiggs menar med denna metafor är att flyktingbarnen ställs inför frågan om var de hör hemma samt vilka dörrar (möjligheter) som står öppna och vilka möjligheter som är uteslutna. Detta är något som exempelvis vårdpersonal på boenden ständigt jobbar med, dvs. att coacha och vägleda flyktingbarnen.

Vidare diskuterar Angel och Hjern (2004) om det sociala nätverket som en förlust, eftersom flyktingbarn oftast mister eller avlägsnas ifrån de människor som stått dem allra närmast, så som mor och far. När de mister deras sociala nätverk, mister de således sin sociala identitet. När dessa barn anländer till Europa och Sverige utbryts en kulturchock där man ska börja lära sig det nya språket, förstå sig på den nya kulturen och landet och integreras samt etableras inom samhället så snabbt som möjligt (ibid.). Detta samtidigt som man har de (oftast och vanligtvis) hemska minnena kvar i baktankarna som utlöste flykten. Vårdpersonal som jobbar på boenden där flyktingbarn bott på blir deras ”nya mödrar och fäder”, som de kan vända sig till. Likt Wiggs (2008), visar Angel och Hjern (2004) på att de ensamkommande flyktingbarnen mister sina tidigare nätverk i hemländerna och måste skapa sig nya och trygga nätverk i asyllandet. Att skapa sig ett nytt nätverk är inte det enklaste, speciellt när allt är så

främmande i början. Men vad dessa två studier visar oss är att människor som jobbar med flyktingbarn är viktiga personer i deras liv.

Gräsrotsbyråkrater och deras flerdelade roller

Wastell och kollegors (2009) etnografiska studie visar hur socialarbetare organiserar sina arbeten i praktiken i en atmosfär av prestationsångest, kontroll och makt. De förklarar att den senaste brittiska regeringens reformer har infört en rad olika åtgärder för att reglera praxis i barnskyddet. Med professionellt arbete ska de formella processerna vara alltmer strukturerade och inbäddade i informationsteknik, men uppnås detta i praktiken egentligen? De menar på att socialarbetarnas tystnadsplikt gentemot barnen och deras situation har börjat urholkas och detta har skapat en oro kring hur man förhåller sig till de utsatta barnen (Wastell et al, 2009). Med hjälp av Lipskys professionsteori om gräsrotsbyråkrater, ämnar författarna förstå hur socialarbetare organiserar sina arbeten i praktiken när det råder prestationsskräck på arbetsplatserna.

Vidare menar författarna på att det finns tydliga indikationer på försvagad diskretion, vilket avspeglar övergången till en ledande modell för kontroll och makt. En av de viktigaste poängen författarna framför är att det råder ett formellt överensstämmande beteende och förhållningssätt av socialarbetarna och att den organisatoriska lagen åtlöds men utan genuint engagemang (ibid.). Det finns ett passivt motstånd av socialarbetarna som jobbar med frågor som rör utsatta barn, samtidigt som studien visar på absurditeter som drivs av chefers makt. Detta menar författarna är ytterst dysfunktionellt för organisationen. Det blir bekymmersamt när socialarbetare har ett så kallat handlingsutrymme, men att det ändå är mycket begränsat och kontrollerat av högt uppsatta i form av exempelvis chefer. Detta kan skapa, precis som författarna beskriver det, passivt motstånd, där det äkta engagemanget och hänsynstagandet av socialarbetarna blir lidande som ett resultat av den överordnade makten och kontrollen. Socialarbetare hamnar ”mellan” systemen, där de ska förhålla sig till direktiv, handlingsplaner, sina egna handlingsutrymmen och de utsatta barnens behov och önskningsar. Hur ska socialarbetare kunna utföra sina arbeten på ett så korrekt sätt som möjligt samtidigt som de ska ta hänsyn till den viktigaste målgruppen i sina arbeten, dvs. brukarna som i detta fall är utsatta barn. Detta i sig kan skapa ett ifrågasättande kring vilken målgrupp i arbetet för socialarbetarna som egentligen är viktigast, är det chefers direktiv och kontroll eller barnens behov av vård? Vilka av dessa målgrupper prioriteras och varför?

Den föregående frågan är aktuell då Ospina och Kersh (2012) problematiserar men även prisar Lipskys professionsteori om gräsrotsbyråkrater. I deras artikel analyserar de vad gräsrotsbyråkratin egentligen innebär i dåtid, nutid och framtid. Författarna hävdar att det är sällsynt men anmärkningsvärt när en teori fångar ett fenomen som verkar både bekant och okänt. Vidare poängterar Ospina och Kersh att ända sedan Lipskys bok om gräsrotsbyråkrater publicerades för trettio år sedan, har termen gräsrotsbyråkrati införlivats i organisatoriska och forskningspolitiska anseenden. Ospina och Kersh hävdar att gräsrotsbyråkrater kan omfatta alltifrån ”individen bakom disken”, kontoristen, till mer ambivalenta personer som arbetar inom statens sociala tjänster, kuratorer, poliser och lärare. Dessa ambivalenta personer har interventioner i människors personliga liv, vilket kan uppskattas eller skymfas och detta blir ibland målen för sjuk förbittring (ibid.). Ospina och Kersh förklarar att det är de olika interaktioner mellan privatpersoner och leverantörerna av offentlig myndighet som gör arbetet som gräsrotsbyråkrat så politiskt laddad. På en och samma gång kan arbetet som gräsrotsbyråkratin innefattar vara potentiellt hjälpsamt och potentiellt alienerande. Detta är verkligen diskutabelt, speciellt i arbetet med ensamkommande flyktingbarn. Gräsrotsbyråkrater kan uppfattas som hjälpsamma men också som motståndare. Flyktingbarn behöver känna trygghet hos de personer som tar hand om dem, men om uppfattningar om motstånd och hänsynslöshet infinner sig blir det inte en avslappnad och lättsam arbetsmiljö för vårdpersonalen och inte heller en trivsamt boendemiljö för flyktingbarnen att bo i.

Variationen inom ämnet om ensamkommande flyktingbarn

Med min redovisning av den tidigare forskningen om ensamkommande flyktingbarn, har jag ämnat visa på variationen som finns kring ämnet. Det finns oändligt många studier kring ensamkommande flyktingbarn. Detta visar på att området om ensamkommande flyktingbarn är viktigt att forska kring, eftersom det finns så många olika inriktningar kring ett och samma ämne. Vidare var mitt syfte att visa på komplexiteten kring ämnet, eftersom det är mycket brett. Vissa av studierna är således mer relevanta än andra jag tagit upp i den tidigare forskningen, i relation till min egen studie. Dock kan alla dessa tidigare forskningar som jag tagit upp, kopplas till min egen studie på ett eller annat sätt. Studierna är både nationella och internationella, för att återigen visa på komplexiteten men också för att ta upp så många aspekter som möjligt som finns tillgänglig inom den tidigare forskningen. Detta indikerar

också på att problematiken kring ensamkommande flyktingbarn inte bara återfinns nationellt. Detta tyder också på att det alltid finns behov av forskning som behöver bedrivas eftersom det varje dag sker dagsaktuella händelser som kan komma att påverka ämnet. Dessa studier har även inspirerat mig till att skriva min egen studie samt stödja den och därför har just dessa urval gjorts bland alla andra mängder av studier om flyktingbarn.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att försöka förstå om- och hur man lever upp till barnkonventionen på kommunal nivå inom ett HVB-hem. Samt hur vårdpersonalen uppfattar arbetet inom HVB-hemmet, men även vilka organisatoriska svårigheter de möts av. För att undersöka detta på kommunal nivå har ett kommunalt HVB-hem för ensamkommande flyktingbarn i Stockholm valts ut, där material för denna uppsats har insamlats. Utifrån Lipskys (1980) professionsteori besvaras frågeställningarna. De frågeställningar jag arbetar utifrån är:

- 1) Hur förstår vårdpersonal arbetet i praktiken på ett HVB-hem?
- 2) Vilka organisatoriska dilemman och problem identifierar vårdpersonalen i sitt arbete för barnets rättigheter?

Eftersom asylboenden oftast är asylsökande barns första destination i Sverige, är det även där arbetet med att beakta barnkonventionen ska eller borde påbörjas. Därför är det viktigt att undersöka vårdpersonalens roll och arbetssätt för att behandla flyktingbarnen i enlighet med barnkonventionen. Vidare på ett HVB-hem ska ensamkommande flyktingbarns rättigheter tillgodoses oavsett vad. Ett HVB-hem är ansvarigt för att flyktingbarnet ska få ta del av sina rättigheter. För att möjliggöra detta ställs det höga krav på själva asylboendet och dess personals arbetssätt och deras bemötande av flyktingbarnen. Men också HVB-hemmet i sig och dess boendemiljö.

Teoretiskt perspektiv

Jag använder mig utav ett teoretiskt perspektiv i studien. Det teoretiska perspektivet handlar om Lipskys (1980) professionsteori om ett fenomen som kallas för ”street-level bureaucracy”, vilket kan översättas till gräsrotsbyråkrati på svenska. Denna teori används för att analysera behandlingspersonalens arbets- och förhållningssätt inom HVB-hemmet. För att inleda teorin, följer en redovisning om vilka perspektiv teorin grundar sig ifrån. Därefter redovisas teorin i sin helhet med dess essentiella detaljer. Jag börjar sålunda teorikapitlet väldigt brett för att sedan gå in alltmer på djupet, för att få en så tydlig inblick i teorin som möjligt.

Perspektiven om professionalism, diskretion och autonomi

Lipskys teori hänvisar till arbetstagare i statliga byråkratier, så som lärare, sjuksköterskor och andra sjukvårdsarbetare, vårdpersonal, och poliser samt andra brottsbekämpande arbetare som regelbundet interagerar direkt med medborgarna vid fullgörandet av sina arbetsuppgifter (Erasmus, 2014, s.70). Vidare innefattar typiska gräsrotsbyråkrater domare, offentliga advokater- och andra domstolstjänstemän och många andra offentligt anställda som beviljar tillgång till statliga program och tillhandahåller tjänster inom dem (Lipsky, 1980, s.3). Lipsky (ibid.) definierar ”street-level bureaucrats” (gräsrotsbyråkrater) som ”public service workers who interact directly with citizens in the course of their jobs, and who have substantial discretion in the execution of their work”. Med Lipskys definition om gräsrotsbyråkrater menar han att de är de offentligt anställda som interagerar direkt med medborgarna under sina arbeten och som har betydande diskretion i utförandet av sina arbeten.

Gräsrotsbyråkrater har någon slags bestämmanderätt, vilket benämns autonomi, men måste ändå förhålla sig till politiska beslut och andra riktlinjer (Erasmus, 2014, s.70). Denna bestämmanderätt ingår oftast i handlingsutrymmet som är kopplad till en av de viktigaste befogenheter inom gräsrotsbyråkratin. Idén är att de beslut och åtgärder som genomförs är en del av de politiska organen de arbetar för att upprätthålla (ibid.). Gräsrotsbyråkrater arbetar oftast i organisationer med vaga eller tvetydiga mål och det kan vara svårt att avgöra om deras åtgärder bidrar till att uppnå organisatoriska mål och ifall de har tillräckliga resurser till sitt förfogande. De perspektiv som lyfts fram inom teorin är bland annat professionalism, diskretion och autonomi. Perspektivet om professionalism syftar till att gräsrotsbyråkrater ska

upprätthålla den professionella rollen som de har med vissa handlingsutrymmen och befogenheter. Vidare syftar perspektivet om diskretion om hänsynstagandet kring att följa riktlinjer, politiska beslut och uppsatta mål. Perspektivet om autonomi syftar till bestämmanderätten och handlingsutrymmet. Lipsky (1980) presenterar därför de dilemman som individen i offentliga tjänster kan stå inför, i relation till dessa perspektiv.

Vårdpersonalen på HVB-hemmet är vad Lipsky skulle kalla för typiska gräsrotsbyråkrater, då de uppfyller kriterierna för vad gräsrotsbyråkrater innefattar. Lipsky visar på hur människor upplever den offentliga politiken i dessa anseenden. Han menar på att det alltför ofta erbjuds generaliseringar om organisatoriska och statliga åtgärder utan att konkret förklara hur enskilda medborgare och arbetstagare berörs av åtgärderna. I andra ord, ger olika beteenden hos individer som medborgare och arbetstagare upphov till åtgärder. Enligt Rothstein (2010, s.13) används begreppet byråkrati ofta som ett nedsättande omdöme om förvaltning i allmänhet och får lite lösligt beteckna allt det som man tycker illa om i organisationer såsom krångel, svåröverskådlighet och ineffektivitet. Vidare förnekar Rothstein (ibid.) inte att detta är vanligt förekommande fenomen i många organisationer, men han menar dock på att inom samhällsvetenskapen finns ett annat sätt att använda begreppet byråkrati, nämligen som en särskild organisationsform. Det är vitt skilda aspekter att fastställa politiska beslut och att sedan utföra dessa i praktiken. Är det möjligt att till fullo följa politiska beslut i praktiken? Och hur ska arbetstagarna förhålla sig till de politiska besluten med olika förutsättningar inom olika kommuner? Med politiska beslut, menas i detta sammanhang barnkonventionen, som ju är ett internationellt politiskt beslut.

Street-level bureaucracy

Street-level bureaucracy är Lipskys (1980) professionsteori om byråkratisk diskretion. Diskretion i denna kontext är friheten inom arbetsrollen, dvs. handlingsutrymmet som alla gräsrotsbyråkrater har till sitt förfogande (Evans, 2010, s.33). Inom denna idé om att gräsrotsbyråkrater har en viss frihet att agera i arbetet, är det viktigt att fråga hur denna frihet egentligen ser ut och förvärras, menar Evans (ibid.). Vidare förklarar teorin olika aspekter om socialarbetares skilda arbeten och hur de förhåller sig till byråkrati och politiska beslut som styr arbetet. Enligt Johansson (2007, s.43) är arbetet med och relationerna till klienterna det som utmärker gräsrotsbyråkraten. Ospina och Kersh (2012, s.941) hävdar att Lipskys teori

kan användas som en mall för empirisk undersökning som inte bara erbjuder ett analytiskt verktyg, utan även ett praktiskt verktyg.

Gräsrotsbyråkratin var särskilt läglig i uppkomsten av en växande litteratur om byråkratisk diskretion. Lipsky introducerade en ny melodi i den dominerande kören av forskningen, som tenderade att beskriva offentliga byråkrater som skurkar, resistenta mot ledning och politisk kontroll samt vid felande för frustrerande politiska mål (ibid.). Lipskys skildring av gräsrotsbyråkrati upprepade många av de välkända egenskaper som förvärrat beslutsfattande, makt och kontroll och har vänt det Weberianska³ begreppet ”byråkrati” till ett negativt laddat begrepp i den amerikanska politiken. Å andra sidan poängterar Ospina och Kersh (ibid.) att den som på allvar engagerat sig med denna bok, ser snabbt att Lipsky hade betydligt bredare och viktigare mål än att upprepa väl banala stereotyper.

Begreppet gräsrotsbyråkrati myntades sålunda av Lipsky (1980) och kan beskrivas som vanlig och enkel nivå som utgörs av medborgare som inte är med och fattar beslut. Dess motpol är exempelvis makthavare eller beslutsfattare som är med och fattar beslut. Gräsrotsbyråkrater kan definieras enligt två kriterier – att de har direkt kontakt med medborgarna i sitt arbete samt att de har ett visst handlingsutrymme i sina arbetsuppgifter (Johansson, 2007, s.25). En del av gräsrotsbyråkratins grunder och förutsättningar för att vara en gräsrotsbyråkrat är att man har direkt kontakt med sina brukare (1980, s.50). Lipsky (1980, s.192) hävdar att de avgörande faktorerna i praktiken för gräsrotsbyråkraten är djupt rotade i strukturen av arbetet. Hur strukturen ser ut i en organisation eller verksamhet, avgör arbetssituationen för socialarbetarna i praktiken.

Gräsrotsbyråkrater kan innefatta alla arbetare inom den offentliga sektorn. Lipsky menar på att politiska beslut alltid hamnar hos de individer som inom offentliga människobehandlande organisationer ska se till att besluten genomförs och uppfylls på individnivå.

Gräsrotsbyråkraterna ställs ofta inför olika dilemman i sina arbeten menar Lipsky. De politiska beslut som fattas är inte alltid enkla att implementera på individnivå. På HVB-hemmet är boendepersonalen de gräsrotsbyråkrater som ser till att den omsorg som flyktingbarnen har rätt till enligt lag, följs och utförs. Gräsrotsbyråkraternas huvudsakliga uppgift är att möta dessa människor som de arbetar för, på individnivå. Den relation som

---

³ Syftar till Max Webers (1987) begrepp om byråkrati.

skapas mellan vårdpersonalen och flyktingbarnen kan ses som ett verktyg i arbetet men kan också försvåra situationerna och skapa dilemman, dvs. att relationen kan äventyras och/eller gagnas. Vårdpersonalen ska följa mål och riktlinjer samtidigt som de ska förhålla sig till flyktingbarnens behov och rättigheter. Allmän ordning förstås inte utifrån legislaturen och/eller högt uppsatta administratörer, eftersom de i viktiga anseenden faktiskt förstås genom de fullsatta kontor och de dagliga mötena med gräsrotsbyråkrater- eller arbetare, menar Lipsky (1980, s.2). Det är alltså socialarbetarna som ska förhålla sig till olika enheter och aktörer för att kunna utföra sina arbeten, vilket innebär att de hamnar ”emellan” systemen och aktörerna.

Min fråga är hur Lipsky ser människan med hjälp av denna professionsteori? Lipsky (1980, s.5) i sin tur ställer frågan om hur mänsklig inblandning kan elimineras inom olika sociala yrken, så som poliser, jurister, vårdpersonal och lärare. Lipsky menar att vi måste ha människor som fattar beslut och som bemöter andra människor eller medborgare inom statstjänster. Vi är inte beredda, som ett samhälle, att överge beslut om människor och diskretionära ingripanden för att övergå till maskiner och programmerade format. Lipsky lokaliserar problemet om gräsrotsbyråkrater i strukturen av deras arbeten och försöker identifiera förhållanden som kan bättre stödja en rekonstruerad offentlig sektor tillägnad lämpliga tjänster och med respekt för brukare eller kunder. Lipsky (ibid.) hävdar att människan hamnar i dilemman inom offentliga tjänster. Detta innebär att makt i allmänhet ses som nödvändigt enligt Lipsky, men att det även kan sätta socialarbetares arbetsuppgifter på spel och få dem att hamna i olika svårigheter. Teorin i sin helhet förklarar att gräsrotsbyråkrater karaktäristiskt arbetar inom tjänster med motstridiga och tvetydiga mål och samtidigt förväntas de utföra sina arbetsuppgifter på bästa möjliga sätt (1980, s.40). Det finns tre olika karaktäristiska drag som utgör konflikter och dilemman för gräsrotsbyråkrater. Dessa är; att klientcentrerade mål motstrider med sociala mål, klientcentrerade mål strider mot organisationens mål och målen i sig strider mot gräsrotsbyråkraternas rollförväntningar i allmänhet eftersom det kommuniceras genom flera motstridiga referensgrupper (1980, s.41). Lipsky försöker med sin teori, förklara för oss hur gräsrotsbyråkrater hamnar i konflikter och dilemman, just för att de ska förhålla sig till den överordnade makten som framställer och fastställer mål och riktlinjer, samtidigt som de ska förhålla sig till brukare och kunder.

Med Lipskys professionsteori om gräsrotsbyråkrati, kan en mer fördjupad förståelse av relationen mellan personal och flyktingbarn förklaras. Men också hur politiska beslut kan

påverka gräsrotsbyråkraternas arbets- och förhållningssätt. Hur ska de förhålla sig till olika aktörer egentligen? De politiska besluten i detta sammanhang syftar till barnkonventionen som ska beaktas och implementeras i praktiken på HVB-hemmet. Dilemman kan uppstå i förhållande till politiska beslut och gräsrotsbyråkrater, vilka förklaras mer djupgående i analysavsnittet, med hänvisning till utsagor av personalen under de semistrukturerade intervjuerna. Jag vill också påpeka att i denna uppsats ligger fokus på hur vårdpersonalen ser på sitt arbets- och förhållningssätt och hur de förhåller sig till barnkonventionen och flyktingbarnen med hänsyn till denna teori. Och anledningen till att Lipskys teori har valts ut, är för att analysera behandlingspersonalens roll i verksamheten och hur de arbetar med att beakta barnkonventionen i praktiken samtidigt som de ska förhålla sig till politiska beslut, riktlinjer och brukarna, dvs. de ensamkommande flyktingbarnen. Är det ens möjligt?

Metod

I metoden beskrivs hur sammansättningen av materialet har gått till samt hur materialet har analyserats. Detta kapitel innehåller beskrivning på valen av metoder, urval och avgränsningar, beskrivning på undersökningspersoner- och material, genomförande, databearbetning, forskningsetiska överväganden samt en diskussion om studiens kvalitet.

Val av metod

Metod betydde ursprungligen vägen till målet (Kvale & Brinkmann, 2014, s.147). För att man ska kunna finna målet eller visa någon annan vägen till målet behöver man veta vad målet är. Det är således nödvändigt att identifiera ämnet för en intervjuundersökning och syftet med den för att kunna fatta väl övervägda beslut om vilka metoder som ska användas på de olika stadierna fram till målet (ibid.). Syftet avgör helt enkelt metodvalen. Denna studies syfte är att försöka förstå om- och hur man lever upp till barnkonventionen på kommunal nivå inom ett HVB-hem. HVB-hemmet som valdes för denna studie, drivs av en kommun i Stockholm. För att kunna undersöka om- och hur man lever upp till barnkonventionen på HVB-hemmet, var jag särskilt intresserad av personalen på boendet. Eftersom personalen är de som ska se till att barnkonventionen beaktas inom HVB-hemmet, var jag intresserad av att intervjua just personalen och inte flyktingbarnen. Att intervjua personalen har valts som metod eftersom det har bidragit till att besvara studiens frågeställningar som är direkt riktade till personalen på

boendet. Därför är metoden relevant för både studiens syfte och frågeställningar, som studien ämnar besvara. Vidare har dessa intervjuer transkriberats och analyserats med hjälp av den metodologiska ansatsen interprativ fenomenologisk analys.

Interprativ fenomenologisk analys (IPA)

Interprativ fenomenologisk analys⁴ är en metodologisk ansats, också kallat teorimetod, som används för kvalitativ data och är en teknik som görs för att studera hur någon förstår en viss upplevelse eller objekt. IPA har utvecklats speciellt av Jonathan Smith (Biggerstaff & Thompson, 2008, s.4). IPA möjliggör noggranna undersökningar av ideografiska⁵ och subjektiva upplevelser, mer specifikt förklarar; sociala kognitioner (ibid.). IPA används speciellt inom psykologi, och på senare tid har den använts flitigt inom just brittisk psykologi. Syftet med IPA är att undersöka i detalj hur deltagarna uppfattar känslan av deras personliga och sociala värld (Smith & Osborn, 2008, s.53). Vidare är syftet med det fenomenologiska tillvägagångssättet att belysa det specifika, för att identifiera fenomen genom hur de uppfattas av aktörerna i en situation (Lester, 1999, s.1). Metoden fokuserar på hur speciella upplevelser och händelser ter sig för deltagarna. Tillvägagångssättet handlar om att analysera fenomen och ingående granskningar av deltagarnas inneboende erfarenheter (2008, s.53). I den mänskliga sfären innebär detta att samla djup information och uppfattning genom induktiva och kvalitativa metoder såsom intervjuer, diskussioner eller deltagande observation och därmed representeras det empiriska materialet utifrån forskningsdeltagarna (1999, s.1).

Metoden försöker utforska personliga erfarenheter och handlar om en individs personliga uppfattning eller betydelse av ett objekt eller en händelse, i motsats till ett försök att producera en objektiv redogörelse för föremålet eller själva evenemanget (2008, s.53). Som forskare försöker man komma närmare deltagarnas personliga och sociala världar, för att få ett ”insider perspektiv”, även om man inte kan göra detta direkt eller fullständigt. Eftersom deltagarna försöker göra sina personliga och sociala världar begripliga, varpå forskaren försöker göra deltagarnas förklaringar av sina livsvärldar begripliga, kan man konstatera att metoden är hermeneutisk, dvs. tolkande (ibid.). Och i tolkandet finns det en viss etisk problematik som forskaren bör vara medveten om. En intressant aspekt är att syftet med IPA bör vara att vara trogen till deltagarna, och att i möjligaste mån vara medveten om fördomar

---

⁴ På engelska; *Interpretive Phenomenological Analysis. Förkortning på engelska; IPA (fortsättningsvis används den engelska förkortningen igenom studien)*

⁵ Innebär att ta sikte i att undersöka enskilda och unika händelser, dess motsats benämns nomotetisk, vilket innebär att komma fram till en så generell kunskap som möjligt.

som kan föras till den oundvikliga redigeringen och transkriberingen (1999, s.3). Det finns sålunda en etisk fråga om att förvränga, snedvrída eller ta bort fynd som har lämnats i god tro av deltagarna.

Fenomenologen betraktar mänskligt beteende som en produkt av hur människor tolkar sin värld (Bryman, 1998, s.67). Både fenomenologernas och de kvalitativa forskarnas uppgift blir därför att fånga denna tolkningsprocess. Detta i syfte att få fatt innebörden av en individs beteende, så försöker fenomenologen uppfatta saker och ting utifrån just den individens synvinkel (ibid.). IPA är således en metodologisk ansats och ett teoretiskt åtagande, vilket används som ett analysinstrument/verktyg. Det teoretiska åtagandet innebär att personen ses som en kognitiv, lingvistisk, affektiv och fysisk varelse som övertar den kedja av samband mellan människors prat och deras tänkande och känslomässiga tillstånd (2008, s.54). Forskare som använder sig av IPA inser ofta att denna kedja av anslutning är komplicerad. Detta för att människor brottas med att uttrycka det de tänker och deras emotionella tillstånd, och därför måste forskaren utgå ifrån och tolka hur deltagarnas mentala och emotionella tillstånd uttrycks utifrån vad de säger. Metoden är särskilt användbar när det rör sig om komplexitet, process och nymodighet (2008, s.55). IPA kräver flexibel datainsamling (2008, s.57).

Förmodligen det bästa sättet att samla in data för en studie som använder sig utav IPA och det sätt som de flesta IPA studier har genomförts är genom semistrukturerade intervjuer (ibid.). Det bör även erkännas att det inte finns ett enskilt, särskilt eller definitivt sätt att använda sig utav IPA i en analys (2008, s.54). Detta betyder sålunda att det inte finns något rätt eller fel tillvägagångssätt för att kunna använda sig utav IPA. Som forskare, kan man finna sig själv att anpassa metoden till sitt eget speciella sätt att arbeta med det specifika ämne man undersöker (2008, s.55). Dock har jag till viss del försökt att följa Smiths och Osborns (2008) och även Lesters (1999) förslag om hur man kan utföra IPA. Dessa vetenskapsmäns förslag om utförandet av IPA är sålunda likartade och enhetliga. I enligt med deras förslag av genomgående analyser och tolkningar kring utvalda sekvenser/utsagor av intervjusvaren, har detta genomförts. Detta har slutligen resulterat i sammanfattande teman för att kunna förstå sig på vårdpersonalens uppfattning kring vissa upplevelser på boendet i relation till flyktingbarnen.

Semistrukturerade intervjuer

Det var åtta personer utav personalen på HVB-hemmet som intervjuades för denna studie. Smith och Osborn (2008, ss.56-57) påpekar att beroende på vilken sort av kvalitativ metod man använder, så skulle sex – åtta personer vara rimligt antal deltagare. Vidare förklarar Smith och Osborn att nyligen har det blivit en trend för vissa IPA studier att genomföras med ett väldigt litet antal deltagare. I enkla termer, offerar man numera bredd för djup, dvs. kvalitet före kvantitet.

I mina intervjuer använde jag mig utav den kvalitativa semistrukturerade intervjutekniken. Det finns olika steg i att genomföra ett semistrukturerat intervjuprojekt menar Smith (1995, s.9). Dessa steg inkluderar att producera ett intervjuschema eller en intervjuguide, genomföra intervjuerna, analysera materialet och att skriva upp allt man har kommit fram till. Med semistrukturerade intervjuer har intervjuaren förberedda frågor, som intervjuaren guidas utav snarare än att behöva styra intervjun exakt enligt frågorna menar Smith (1995, s.12). Jag följde inte strikt intervjuguiden som jag hade skrivit ner, utan de frågor som jag hade skrivit ner var mer som stöd ifall jag plötsligt skulle tappa den röda tråden under intervjuerna. Fördelarna med semistrukturerade intervjuer är att det råder en stor flexibilitet igenom intervjuerna, att kunna gå in på nya ämnen och områden än de som man egentligen hade tänkt sig (vilket kan bidra till en hel del) och att det tenderar att producera värdefullare datainsamling (ibid.). Flexibiliteten i den semistrukturerade intervjutekniken behöver heller inte per automatik innebära fördelar, det kan också anses vara till nackdel. Risken kan exempelvis bli att man svävar ifrån huvudämnet rätt rejält.

Strukturerade intervjuer och semistrukturerade intervjuer har stora skillnader menar Smith (1995, s.11). Den strukturerade intervjun använder sig utav korta specifika frågor. Intervjuaren läser frågorna exakt som de är skrivna och i exakt samma ordning de är skrivna i intervjuguiden. Svarskategorierna ska helst vara förkodade, vilket gör att frågeställningarna matchar vad respondenten säger gentemot en av kategorierna på intervjuschemat (ibid.). I de semistrukturerade intervjuerna är frågornas ordning mindre viktig (1995, s.12). Intervjuaren är friare att sondera intressanta områden med respondenten, som kan uppkomma igenom intervjuens gång. Detta betyder att intervjuaren kan följa respondentens intressen och funderingar i den semistrukturerade intervjun. Den största skillnaden med dessa två intervjutekniker är att strukturerade intervjuer är striktare och mer koncist, medan semistrukturerade intervjuer är friare och mer öppna för nya områden.

Transkription

De åtta intervjuerna som genomfördes, spelades in med hjälp av min mobiltelefon. Det finns olika sätt att registrera intervjuer för dokumentering och senare analys: genom ljudbandspelare eller videobandspelare, genom att föra anteckningar eller helt enkelt genom att komma ihåg (Kvale & Brinkmann, 2014, s.218). Det vanligaste sättet att registrera intervjuer har varit att använda ljudbandspelare, vilket ger intervjuaren frihet att koncentrera sig på ämnet och dynamiken i intervjun (ibid.). Enligt Smith och Osborn (2008, s.64), är det inte möjligt att utföra intervjuer i enlighet med vad som krävs för IPA utan någon bandspelare. Intervjuerna har sedan transkriberats och därefter analyserats med hjälp av IPA. Med IPA har det identifierats nyckelteman och ledmotiv i varje transkription (Lester, 1999, s.2).

Smith och Osborn (2008, s.65) hävdar att transkription av inspelade intervjuer tar lång tid att utföra, beroende på klarheten av inspelningen samt skriftfärdigheten hos forskaren. Vidare hävdas att det som är vanligt förekommande är att forskaren transkriberar hela intervjun, inklusive intervjuarens frågor. Transkription är en text som representerar en händelse, det är alltså inte själva händelsen, enligt Green et al. (1997, s.172). Att transkribera innebär att överföra muntligt samtal till skriven text. Ibland resulterar denna aktivitet i felaktiga tolkningar, menar Adelswärd (1990, s.55). Oftast baserar sig analysen på en transkription som i sig är en tolkning. Den färdiga analysen är således resultatet av två tolkningsfaser, nämligen transkriptionen och den egentliga analysen menar Adelswärd (ibid.).

Urval och avgränsningar

Det finns ofantligt många olika metoder att använda sig utav när man utför en studie. Därför måste urval och avgränsningar göras för att undvika att studien blir en enda röra. Urvalet ska vara heterogent inom en given ram; där skall finnas variation men inte så att mer än någon enstaka person är extrem eller ”avvikande” (Trost, 2005, s.117). Urvalet ska helst vara heterogent inom den givna homogeniteten. Det vill säga att urvalet ska vara varierat inom samma kontext. Vi vet att i de flesta sammanhang skiljer sig kategorierna män och kvinnor åt och därför är den variabeln alltid även teoretiskt relevant, detsamma gäller till exempel ålder (2005, s.118). När urval av personalen på HVB-hemmet gjordes, försökte jag att intervjua lika många kvinnor som män. Det slutade med att jag intervjuade fyra kvinnor och fyra män, med olika åldrar, bakgrunder och erfarenheter. Urvalet handlade givetvis också om det samtycke

jag fick utav intervjupersonerna. Vissa ville delta i studien och andra inte. Varför jag valde just detta HVB-hemmet gjordes på grund av ett bekvämlighetsurval. Bekvämlighetsurvalet handlade om att det etablerats en god kontakt med platschefen på boendet och detta gjorde att tillträdesprocessen inte blev så komplicerad. Jag skickade i princip i väg ett mejl till platschefen där jag frågade ifall jag fick utföra intervjuer samt bifogade det informerade samtycket⁶. Som svar fick jag ett ”ja” och därefter bokade vi in olika dagar och tider för att kunna utföra intervjuerna.

Eftersom HVB-hemmet innefattar både personal och brukare, dvs. flyktingbarnen som bor där, krävdes en avgränsning. Jag avgränsade intervjuerna till endast personalen på boendet. Intervjuerna innefattade alltså inte flyktingbarnen. Denna avgränsning gjordes också för att mitt syfte är att undersöka hur personalen beaktar barnkonventionen, och inte hur flyktingbarnen upplever att barnkonventionen beaktas. Studien är således avgränsad till personalen och hur de arbetar- och förhåller sig till barnkonventionen i praktiken.

Undersökningspersoner

I detta avsnitt presenteras relevanta aspekter av de undersökningspersoner som slutligen deltog i studien. För att ta hänsyn till konfidentialitetskravet⁷, kommer jag inte att avslöja vilka deltagarna är, utan endast nämna generella variabler som kan vara betydande i analysen av materialet.

Undersökningspersonerna var personalen på HVB-hemmet som jag intervjuade. Totalt intervjuade jag åtta personer. Bland dessa var det platschefen och resten var vårdpersonal. Det var fyra kvinnliga medarbetare och fyra manliga medarbetare som intervjuades. Intervjuerna ägde rum på HVB-hemmet, under olika tider och dagar. Undersökningspersonernas utbildningar och bakgrunder varierade inte så mycket. All personal, förutom platschefen, hade ingen akademisk utbildning eller annan relevant utbildning. Platschefen var den enda som hade flerårig akademisk utbildning samt relevant arbetslivserfarenhet. Dock hade de flesta av vårdpersonalen flera års relevant arbetslivserfarenhet av att jobba med ensamkommande flyktingbarn och utsatta människor. Varje intervju tog cirka en timme att genomföra. Undersökningsmaterialet blev sedan de transkriberade semistrukturerade intervjuerna. Intervjuerna ligger således till grund för studiens datainsamling.

---

⁶ Se bilaga 1

⁷ Beskrivs mer detaljerat i avsnittet ”Forskningsetiska överväganden”

Genomförande

I detta avsnitt beskrivs hur jag gått till väga rent praktiskt vid insamlande av data. Till att börja med tog jag kontakt med platschefen på HVB-hemmet. Först skickades ett mejl till platschefen med information om studien och utförandet⁸. Platschefen bad om att få återkomma med svar efter att han pratat med personalen och frågat ifall de ville bli intervjuade. Någon vecka efteråt fick jag ett ”ja” som svar via mejl och därefter talades vi vid per telefon för att komma överens om dagar och tider då intervjuerna skulle utföras. Efteråt utförde jag intervjuerna med både platschefen och ungdomscoacherna. Innan jag utförde intervjuerna gav jag ut skriftlig information om studien och dess utförande. Sedan beskrev och förklarade jag även muntligen om studien och dess utförande. Efter att jag fick muntligt samtycke av deltagarna räckte jag fram ett papper om underlag för samtycke⁹. Underlaget för samtycke skrevs under med namnteckning och datum av både mig som forskare till studien och personalen som deltagare av studien. Därefter utfördes intervjuerna enligt överenskommelse av datum och tider. De underskrivna underlagen för samtycke förvarades sedan på ett säkert sätt för att obehöriga inte skulle ta del av dem.

Från de levande interaktionerna i varje intervjusituation, övergick jag därefter till att arbeta med resultaten av intervjuerna. Arbetet med att transkribera intervjuerna påbörjades, varpå analysen av materialet utfördes med hjälp av IPA och den utvalda teorin. Därefter redovisades den kunskap som producerats i intervjusamtalen. Igenom denna långdragna process av olika skeden uppstod det självfallet olika problem. Att skriva ner det som sagts i alla intervjuer är ingen enkel kontorssyssla, utan är en tolkande process där skillnaderna mellan muntligt tal och skriven text ger upphov till en rad praktiska och principiella frågor (Kvale & Brinkmann, 2014, s.217). Intervjun är ett samtal som utvecklas mellan två människor ansikte mot ansikte; i en utskrift abstraheras samtalsinteraktionen mellan två fysiskt närvarande personer och fixeras i skriven form (ibid.). Att transkribera innebär att transformera, att ändra från en form till en annan (2014, s.218). Att omvandla tal till skrift är inte det lättaste. Vissa uttryck är svåra att få med i skriftlig form, exempelvis ansiktsuttryck, kroppsspråk samt muntliga utfyllnaden. Det uppstår således en tolkningsprocess. En hel del frågor uppstod i samband med detta; hur tolkar man det som sägs? är vissa uttryck relevanta att ha med i transkriptionen? och sker tolkandet på ett korrekt eller felaktigt sätt?

---

⁸ Se bilaga 1

⁹ Se bilaga 2

Databearbetning och analysmetod

I detta avsnitt beskrivs bearbetningsprocessen och hur den egentligen gick till. Data har hanterats på så sätt att semistrukturerade intervjuer har transkriberats. För att möjliggöra transkriptionerna krävdes flera genomgångar av de inspelade intervjuerna, eftersom det är ett tidskrävande arbete. Det vanligaste sättet att registrera intervjuer har varit att använda ljudbandspelare, vilket ger intervjuaren frihet att koncentrera sig på ämnet och dynamiken i intervjun (ibid.). När transkriptionerna utfördes var det dock svårt att få med dynamiken i intervjuerna i skriftlig form. De kroppsliga rörelserna var något jag försökte ”komma ihåg” i efterhand. För att förstå transkriptionerna valdes interpretativ fenomenologisk analys som en särskild förklaringsmetod. Interpretativ fenomenologisk analys möjliggjorde att studera deltagarnas uppfattningar av deras livsvärldar. Dvs. hur deltagarna upplevde vissa situationer på HVB-hemmet. Denna förklaringsmetod gjorde så att tolkningarna blev allt tydligare, eftersom upprepade och liknande upplevelser togs upp av deltagarna. Förklaringarna av upplevelserna delades in i teman för att försöka förstå de uttryckta upplevelserna som enhetliga och/eller skiljaktiga fenomen.

Forskningsetiska överväganden

Detta avsnitt riktar ljuset på forskningsetiska överväganden som är viktiga att ta hänsyn till i samband med forskning. När forskning inom humaniora och samhällsvetenskap bedrivs genom att människor deltar inom olika studier finns det vissa krav som måste tas i hänsyn. Det finns fyra huvudkrav som benämns informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet, vilka beskrivs i det följande.

Informationskravet gör anspråk på att forskaren ska vara noggrann och tydlig med att informera de berörda informanterna om den aktuella forskningens syfte, tillvägagångssätt, vad deltagandet innebär och hur personuppgifter behandlas. Forskaren ska alltså informera uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare om deras uppgift i projektet och vilka villkor som gäller för deras deltagande (Vetenskapsrådet, 2002, s.7). De ska även upplysas om att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att avbryta sin medverkan (ibid.). Vidare är det viktigt att forskaren betonar att data som insamlats inte kommer att användas för något annat ändamål än för forskning (ibid.).

Samtyckeskravet innebär att deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan (Vetenskapsrådet, 2002, s.9). Detta ställer krav på att forskaren ska inhämta samtycke av informanterna (ibid.). Om informanterna är barn under 15 år, så ska samtycke inhämtas av föräldrar eller vårdnadshavare. En skriftlig överenskommelse kan tjäna som skydd för både deltagarna och forskaren (Kvale & Brinkmann, 2014, s.107).

Konfidentialitetskravet handlar om att skydda deltagarnas personuppgifter. Deltagarnas personuppgifter ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem (Vetenskapsrådet, 2002, s.12). Frågan om konfidentialitet har ett nära samband med frågan om offentlighet och sekretess. Personuppgifter kan handla om namn, adress, telefonnummer, personnummer, e-mail osv. Allt som skulle kunna uppenbara eller identifiera vem deltagaren är ska anonymiseras. Forskaren har alltså ett viktigt ansvar att förvara personuppgifterna på ett säkert sätt. De som intervjuas har rätt till sin egen integritet och sin egen värdighet (Trost, 2005, s.103). Det gäller inte bara i samband med datainsamlingen, dvs. vid första kontakten, vid själva intervjuerna och vid förvaringen av materialet. Konfidentialitetskravet handlar i mångt och mycket om överenskommelser mellan forskare och deltagare, samt att privata data som identifierar deltagarna i undersökningen inte kommer att avslöjas (Kvale & Brinkmann, 2014, s.109).

Nyttjandekravet betyder att uppgifter insamlade om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet, 2002, s.14). Regeln innebär till exempel att forskare som sysslar med att kartlägga människors fritidsaktiviteter inte får sälja eller låna ut uppgifter om enskilda människor till exempelvis företag som tillverkar produkter för fritidsaktiviteter. Detta vill säga att inte användas inom företagets marknadsföring. Insamlad data om enskilda personer får inte användas i något annat ändamål än forskningsändamålet.

Som forskare till denna studie som är baserad på intervjuer med personal på ett HVB-hem, har jag naturligtvis tagit de forskningsetiska principerna i beaktande och på fullaste allvar. Jag har funderat på olika aspekter kring forskningsetik. Exempelvis hur studien kan påverka informanterna under och efter arbetet, på vilka sätt jag som forskare har makt och hur jag ska gå tillväga för att skydda deltagarnas integritet. De etiska kraven handlar följaktligen om forskarens uppförande, att man respekterar andra människor och visar omdöme om deras väl och ve likväl som om sitt eget väl och ve, samtidigt som de etiska kraven sätter gränser för hur långt man bör få driva egenintresset (Hellström Muhli, 2014, s.34).

Jag har utgått ifrån de fyra huvudkraven och detta har jag gjort på olika sätt. Dels har jag muntligen informerat varje deltagare om studiens syfte, tillvägagångssätt, vad deltagandet innebär och hur personuppgifter behandlas. Dels har jag skriftligen belyst detta genom att dela ut skriftlig information. Även samtycket har jag inhämtat både muntligt och skriftligt. Varje deltagare fick skriva under ett papper om underlag för samtycke. Men för att jag skulle försäkra mig om att deltagarna verkligen samtyckte till deltagandet, ville jag även ha muntligt samtycke. Jag försökte att vara så tydlig som det bara gick. Och eftersom deltagarna var alla över 15 år dvs. vuxna, krävdes inget samtycke från föräldrar eller vårdnadshavare. Det samtycke som krävdes var av deltagarna själva.

Att ständigt göra etiska överväganden är av stor vikt i all forskning (Trost, 2005, s.106). Jag har, som tidigare nämnt, under hela forskningsprocessen funderat kring hur jag följer etiska aspekter. Jag har gjort överväganden om vilka etiska dilemman som skulle kunna uppstå samt blev konfronterad av en del viktiga tankeställare. Vissa anser att man ska informera intervjudeltagare om vilka fördelar och nackdelar som intervjun kan medföra för den intervjuade. Å ena sidan vet ju inte intervjuaren vilka fördelar intervjun kommer att föra med sig för den intervjuade å andra sidan finns det faror med att ange nackdelar (t.ex. självuppfyllande profetia, partiskhet osv.). Trost (2005, s.107) anser att för mycket information till intervjudeltagare kan äventyra studiens kvalité och validitet. Samt att det räcker med att tala om vad den handlar om och att svara på frågor som den tilltänkte intervjupersonen kan ställa (ibid.). Han menar också på att den intervjuade inte har någon automatisk rätt till intervjun efter det att den är genomförd, för då är den undersökningsledarens egendom. Att vara för tydlig och för noggrann skulle kunna förminska deltagande i studien. Oavsett hur man gör som forskare är det i alla fall av vikt och till fördel att reflektera kring dessa frågor. Följaktligen är intervjuforskning genomsyrad av moraliska och etiska frågor, vilka är viktiga att forskaren tänker på igenom arbetets gång (Kvale & Brinkmann, 2014, s.98).

Studiens kvalitet

Det är viktigt att diskutera studiens kvalitet i form av tillförlitlighet, validitet och reliabilitet. Trovärdigheten eller tillförlitligheten utgör ett av de största problemen med kvalitativa baserade studier (Trost, 2005, s.113). Det förväntas att man ska kunna visa eller göra trovärdigt att data är insamlade på sådant sätt att de är seriösa och relevanta för den aktuella

problemställningen. Förekommer exempelvis ingen som helst reflektion av de etiska aspekterna i anslutning till datainsamling och senare i avrapportering av resultat, finns fog för att sätta frågetecken inför trovärdigheten (2005, s.114). När forskaren delger hur hen ställt sina frågor och följdfrågor, ligger det här en öppenhet inför trovärdigheten eftersom läsaren kan ganska lätt avgöra om intervjumaterialet är trovärdigt. Förekommer det till exempel många påståendefrågor eller många jag-förstår-yttranden så blir trovärdigheten begränsad. Samma gäller om följdfrågor saknas eller används i alltför begränsad omfattning.

Frågan om intervjuarens reliabilitet ställs ofta inom intervjuforskning (Kvale & Brinkmann, 2014, s.224). Att skriva ut intervjuerna är en fråga om tolkning. Kvale och Brinkmann (2014, s.225) illustrerar ett exempel där två psykologer ombads och instruerades att transkribera samma intervju så exakt som möjligt. Ändå visade det sig att de utnyttjade olika stilar. Några av skillnaderna kan förvisso bero på dålig inspelningskvalitet så att man hör fel eller misstolkar knappt hörbara passager. Vidare menar Kvale och Brinkmann (ibid.) att om emotionella aspekter av samtalet, till exempel ”spänd röst”, ”fnitter”, ”nervöst skratt” osv. förs in kan utskriftens intersubjektiva reliabilitet utvecklas till ett eget forskningsprojekt. Det anses omöjligt att besvara frågan om vilken som är den korrekta valida utskriften (2014, s.227). Det finns ingen sann, objektiv omvandling från muntlig till skriftlig form eftersom man förbiser under utskriften av samhällsvetenskapliga intervjuer ofta att muntligt språk och skriftligt språk använder sig av olika retoriska former. Sammanfattningsvis, vad gäller studiens kvalitet, finns det olika aspekter som gör studien mer tillförlitlig, reliabel och valid. Tyngdpunkten ligger i studiens tydlighet. Ju tydligare beskrivningar och ju fler reflektioner och aspekter, desto trovärdigare och validare blir den.

Resultat och analys

I detta kapitel analyseras frågeställningarna som presenterats i inledningen av denna uppsats. Med hjälp av den utvalda teorin och insamlad data, besvaras frågorna analytiskt med hjälp av analysmetoden IPA. Huvudfrågorna jag arbetar utifrån är: hur förstår vårdpersonal arbetet i praktiken på ett HVB-hem? Och; vilka organisatoriska dilemman och problem identifierar vårdpersonalen i sitt arbete för barnets rättigheter? Dessa frågor analyseras med hjälp av personalens utsagor under de semistrukturerade intervjuerna som jag, i enlighet med IPA,

identifierat utifrån materialet. Jag har således valt ut vissa sekvenser av intervjuerna att analysera i relation till frågeställningarna, teorin och IPA.

Internationella överenskommelser och nationella lagar

Sverige ger årligen fristad åt några tiotusental av världens flyktingar, bland dessa är omkring hälften barn (Sjögren, 1992, s.1). Mottagandet av flyktingbarn i Sverige bestäms bland annat av de internationella överenskommelser vi anslutit oss till, främst Genèvekonventionen¹⁰ om flyktingar och Barnkonventionen. Men också av våra egna nationella lagar, främst utlänningslagen¹¹, lagen om bistånd åt asylsökande och socialtjänstlagen¹². Fokus på de ensamkommande asylsökande barnen har ökat både internationellt och hos Migrationsverket de senaste tjugo åren. Detta har lett till att det råder ett enormt tryck på Migrationsverket som prövar flyktingbarns asylansökningar och kommunerna som barnen ska placeras i. Ansvaret för mottagande av ensamkommande barn delas mellan Migrationsverket, kommunerna, landstingen, länsstyrelserna och Socialstyrelsen. Genom lagändringen den 1 juli 2006 ansvarar kommunerna för de ensamkommande barnens boende och omsorg (Justitiedepartementet, 2011, s.2). Detta har tidigare ordnats av Migrationsverket.

Anledningen till lagändringen var att i det tidigare systemet skapades dubbla roller för Migrationsverket gentemot barnen, då Migrationsverket handlade asylärendet, ekonomiskt bistånd och eventuellt återvändande (ibid.). Vidare råder det akut brist på boendeplatser i anvisningskommuner, dvs. kommuner som tecknat mottagningsavtal med Migrationsverket. Detta i sin tur leder till bl. a. att många barn hinner få uppehållstillstånd innan de fått en mer långsiktig boendeplats, vilket är ett exempel av problemkomplexet. Lagändringen den 1 juli 2006, ämnade förbättra situationen och arbetsbelastningen på myndigheten, men någon

---

¹⁰ Genèvekonventionen handlar om den humanitära rätten som syftar till att skydda personer som inte deltar i strider (Regeringskansliet, 2014). Genèvekonventionen är uppdelad i fyra olika konventioner som alla handlar om krigets lagar (ibid.). Kort och koncist handlar Genèvekonventionen om folkrätten och krigets lagar. Dvs. den del av folkrätten som är lämplig vid väpnad konflikt (ibid.). Genèvekonventionen om flyktingar syftar däremot till flyktingkonventionen, som ska säkra att alla som är på flykt från ohållbara förhållanden i hemlandet ska få uppehåll i ett annat land tills det är tryggt att resa hem (Svenska FN-förbundet, 2015).

¹¹ Utlänningslagen är den lag som bl. a. innehåller reglerna för om utlänningar får stanna i Sverige eller inte (Migrationsverket, 2014). Utlänningslagen är en Migrationsrättslig lag som handlar om alla lagar och regler kring utlänningar i riket. Det är Sveriges riksdag som har beslutat om utlänningslagen (ibid.).

¹² Socialtjänstlagen är till för alla människor i Sverige som behöver hjälp av olika slag (Socialstyrelsen, 2002). Socialtjänsten sköts av kommunen. Vidare har Socialtjänsten ett särskilt ansvar för vissa grupper; barn och ungdomar, människor med missbruksproblem, äldre människor, människor med funktionshinder, brottsoffer m.m. (ibid.).

förbättring kanske inte riktigt har uppnåtts. Är dessa problemsamlingar tillräckliga anledningar för att Sverige ska brista i att följa Barnkonventionen?

I det följande avsnittet följer utdrag av de semistrukturerade intervjuerna som utfördes med vårdpersonalen. Efter att intervjuerna transkriberats och analyserats med IPA, dokumenterades framväxande titlar till olika teman, i enlighet med Smiths och Osborns (2008, s.68) förslag om hur man kan utföra en IPA analys. Eftersom IPA är en metodologisk ansats som används vid analys av kvalitativ data och är en teknik som görs för att studera hur någon förstår en viss upplevelse eller objekt, sammanfattades upplevelserna till teman. Vid sammanställningen av intervjuernas transkriptioner framgick det att begrepp och teman så som makt, kontroll, hierarkier och riktlinjer möjliggjorde en sammanfattning av vårdpersonalens upplevelser kring vissa situationer.

Gräsrotsbyråkrater och problematiken att förhålla sig till olika aktörer

Karaktäristiskt sätt, arbetar gräsrotsbyråkrater inom olika jobb med motstridiga och tvetydiga mål (Lipsky, 1980, s.40). Målen inom den offentliga sektorn tenderar även att idealisera dimensioner som gör dem svårare att uppnå och är förvirrande och komplicerade att närma sig (ibid.). I samband med detta förväntas gräsrotsbyråkrater att förhålla sig till professionalismen inom sina arbeten, vilket gör det desto mer komplicerat. Om grunderna i arbetena är motstridiga, tvetydiga och förvirrande, blir det svårartat att även förhålla sig till professionalismen vid mötet av de olika aktörerna. Vidare, bland allt detta ska personalen följa chefens direktiv och chefen måste se till att personalen följer dessa direktiv, i enlighet med lagar, förordningar och riktlinjer. Man kan konstatera att gräsrotsbyråkrater får flerdelade roller eftersom de ska förhålla sig till olika aktörer och olika aspekter simultant. Vidare, blir det alltmer tydligt att gräsrotsbyråkrater ingår i en slags hierarki, där de högt uppsatta överordnar dem.

Personalen på HVB-hemmet tillhandahåller arbets- och förhållningssätt i enlighet med HVB-hemmets handlingsplaner och servicemål, som grundar sig på politiska beslut. Ahlbäck Öberg (2010, s.192) hävdar att utformandet av styrsystem och granskning förefaller vid närmare analys lämna lite utrymme för förvaltningstjänstemännen att använda det egna professionella omdömet; det finns hela tiden återrapporteringskriterier att förhålla sig till. Vidare menar hon

att granskningsmyndighetens ritualiserade återrapporteringar kan i det perspektivet innebära ett högst ineffektivt resursutnyttjande (2010, s.193). Gräsrotsbyråkrater ska tillgodose makthavares beslut, och deras huvudsakliga uppgift är att möta människor på individnivå. Lipsky (1980, s.8) hävdar att gräsrotsbyråkrater framkallar kontroverser eftersom det är de som måste verkställa förändringar som sker inom politiken. Vidare framkallar gräsrotsbyråkrater kontroverser ifall politiken förändras, eftersom de blir då förmedlare kring ändringarna som sker inom politiken. Vidare, ett annat skäl till att de framkallar kontroverser är för att omedelbarheten kring interaktionen till medborgarna äventyras och skapar inverkan på människors liv. Detta indikerar på att konflikter kan skapas mellan arbetstagare som arbetar med individer, dvs. vårdpersonalen i relation till flyktingbarnen. Med denna yttring, följer utdrag ur intervjuvaren som exempel på kontroverser och dilemman som vårdpersonalen står inför i relation till flyktingbarnen. Frågan som ställdes var ”vad kan påverka arbetssätten och strategierna?”, svaren var följande:

Adele¹³ – *Det kan vara mycket. Ibland när barnen mår dåligt då är det svårt att få kontakt med dem. Vissa kan bli arga och aggressiva och vissa kan gråta. Hur ska jag då förklara att det är chefen som vill att vi ska göra så och så? Det är inte jag som bestämmer... jag måste göra det chefen säger.*

Lisa – *Faktiskt så har jag märkt en sak... Och det är när vi ska följa riktlinjer. Till exempel när platschefen Amir... ja du har ju träffat honom, och typ den högsta chefen vill att vi ska följa vissa mål som gör att vi blir lite som robotar, ja då kan det påverka mycket. Barnen märker när vi i teamet är oss själva och när vi ska följa målen. Det blir så tillgjort...*

Adele och Lisa uttryckte tydliga exempel på hur de, gräsrotsbyråkrater, kan trigga igång stridigheter ofrivilligt. Eftersom gräsrotsbyråkrater måste förhålla sig till olika aktörer, exempelvis beslutsfattare¹⁴ och brukare¹⁵, så hamnar dem emellan dessa och det blir de som då ”skapar” stridigheter även om de i grund och botten inte har så mycket med besluten i sig att göra. Gräsrotsbyråkrater ska helst följa och verkställa direktiven, utan vidare eftertanke eller ifrågasättande. Dessa utdrag ur intervjuvaren analyserades i enlighet med IPA och de framväxande temana resulterade i makt, kontroll, hierarkier och riktlinjer. Dessa teman är

---

¹³ Detta är ett pseudonym, vilket innebär att det inte är personens riktiga namn. För att ta hänsyn till konfidentialitetskravet, är även alla de efterföljande namnen pseudonymer.

¹⁴ Syftar till politiker och chefer som lämnar över ansvaret till gräsrotsbyråkrater som i sin tur ska verkställa beslut i praktiken

¹⁵ Syftar till de ensamkommande flyktingbarnen

även vanligt förekommande nyckelord som sammanfattade de övergripande intervjusvaren på frågan om vad som kan påverka arbetssätten och strategierna.

En annan tanke som växte fram vid analysen av intervjusvaren var att finns det inga resurser, blir det svårt att kunna verkställa besluten i praktiken. Detta leder tankarna till resurserna på HVB-hemmet. Finns det tillräckliga resurser? Och hur används dessa resurser? I intervjusvaren framgick det att personalen ska arbeta i enlighet med BBIC¹⁶. Men det var bara platschefen som nämnde detta och förklarade att han varit på interna- och externa utbildningar för BBIC. Det uppfattades således att vårdpersonalen inte är införstådda i BBIC och därför kan de inte heller arbeta utifrån det. För att kunna jobba utifrån BBIC krävs det att även vårdpersonalen utbildas inom det. På frågan ”har ni tagit hänsyn till barnkonventionen i arbetet på boendet?”, framfördes följande svar:

Abdi – Alltså nää inte direkt... Eller okej alltså vi ser ju till så att de får allt de behöver, du vet tak över huvudet, mat på bordet och sånt. Ja... mänskliga rättigheter liksom. Men jag tror inte jag och mina kollegor tänker på det när vi jobbar. Det händer bara utan att vi tänker på det.

Maria – Jag har inte stenkoll på vad som sägs i barnkonventionen men det handlar säkert om rättigheter för barn och jag tycker vi hjälper dem att få sina rättigheter, precis som svenska barn. Sen om vi jobbar med det till punkt och pricka är ju en annan femma.

Detta pekar på att beaktandet av barnkonventionen på HVB-hemmet påverkas av resurser. För att kunna beakta barnkonventionen behöver vårdpersonalen utbildas eller upplysas om den, vilket är en kostnads- och resursfråga. Vidare, om den resursen finns, behöver vårdpersonalen vilja beakta barnkonventionen, men innan de vill beakta den behöver de också förstå den. Kontentan i Lipskys (1980, s.71) resonemang kring teorin om gräsrotsbyråkrater är att å andra sidan levereras servicetjänster av människor för människor som åberopar en modell av mänsklig interaktion och som levererar omsorg och ansvar. Å ena sidan levereras servicetjänster med hjälp av byråkrati, som anför likgiltighet och likabehandling under förhållanden av begränsningar och resursbegränsningar, vilket kan göra omsorgen och ansvaret villkorat (ibid.). Byråkratin fungerar bättre ju mindre mänsklig den är, men eftersom

---

¹⁶ *Barn behov i centrum*

den också innebär att interagera med människor de jobbar för utmynnar detta i att arbetet blir villkorat.

Principen om barnets bästa

Korczaks (1998, s.47) intentioner var att sätta barnet i fokus och ge det egna rättigheter. Utgångspunkten var att eftersom barn är människor så har de lika stort värde som vuxna. Vidare menar Korczak på att barndomen utgör en lång och viktig tid i en människas liv och därför är respekt viktigt. Han menar också att barnen utgör en essentiell del av hela mänskligheten, av befolkningen, folk och nationer - de är invånare, medborgare och våra ständiga följeslagare. Korczak var förespråkare av barnets rättigheter och principen om barnets bästa verkar ha legat honom varmt om hjärtat.

I ett land som Sverige med en generellt sett stark ekonomi bör alla rättigheter enligt barnkonventionen kunna förverkligas fullt ut, menar Sjögren (1992, s.5). Detta har dock inte varit fallet, vilket har påvisats av FN:s barnrättskommitté som i flera årsrapporter, men även nyligen, riktat stark kritik gentemot Sveriges bristande att leva upp till barnkonventionen (Barnombudsmannen, 2015). I dessa årsrapporter har således Barnombudsmannen uppmärksammat hur barn och unga får sina rättigheter kränkta när de är omhändertagna och placerade i familjehem, på HVB-hem och särskilda ungdomshem. Dvs. helt tvärtemot Korczaks grundtanke om att barn ska få sina rättigheter tillgodosedda. Vidare betonas att de asylsökande barnens rättigheter behöver stärkas och att barn har rätt att göra sina röster hörda. Med denna kritik, är det ett faktum att barnets bästa och barnets rättigheter inte beaktas, särskilt för barn som är placerade på familje- eller ungdomshem samt HVB-hem.

Under intervjuerna med vårdpersonalen på HVB-hemmet, ställdes frågor kring vad barnets bästa är och hur man arbetar för att upprätthålla principen om barnets bästa. Men för att förstå innebörden krävs det även att man förstår definitionerna om barnets bästa så som de står i FN:s konvention om barnets rättigheter. Enligt artikel 3 i barnkonventionen, ska barnets bästa tillgodoses, vilket är en av konventionens ledande principer (Sjögren, 1992, s.5). Artikel 3 i barnkonventionen handlar således om att barnets bästa alltid ska komma i främsta rummet oavsett kringliggande faktorer eller situationer. Vidare betonas att skyldigheter är viktiga att följa hos personer som har lagligt ansvar för barnet, exempelvis föräldrar, vårdnadshavare eller godemän (Hammarberg, 2012, ss.34-35).

Två av frågorna under intervjuerna som ställdes till vårdpersonalen på HVB-hemmet, handlade alltså om just barnets bästa. Frågorna som berörde ämnet om barnets bästa, handlade om hur personalen såg på barnets bästa och hur de arbetade för barnets bästa. De vanligaste svaren var följande;

Amir – ”Barnets bästa för mig är att de känner sig trygga här och att det är tryggheten som är viktigt och alla har något gemensamt så som ensamhet. Att de inte känner sig ensamma. Att vi ser dem och gör saker och ting för att de ska känna sig trygga och bekväma när de bor här”.

Måns – ”Det är väl trygghet som är bäst för barnet i det här boendet. Aaa... Och sen så finns det annat som kan påverka vad som är bäst för barnet”.

Laura – ”Jag vet inte riktigt, det kan vara vad som helst. Men det är kanske bra om barnen trivs på boendet... Alltså både med varandra och med personalen. Man måste skapa en trevlig miljö att bo i. Jag brukar tänka på hur jag skulle vilja ha det om jag bodde här”.

Efter att intervjuerna transkriberats och analyserats med IPA, valdes olika teman ut som sammanfattade vårdpersonalens svar. Vid sammanställningen av intervjuernas transkriptioner, framgick det att teman så som trygghet och trevnad var överlägsna i relation till barnets bästa på HVB-hemmet. Det var sammanlagt tre teman som möjliggjorde en sammanfattning av hur vårdpersonalen uttryckte sig vid frågan om barnets bästa. Dessa teman är; trygghet, trevnad och boendemiljö. Det var dock ingen av personalen som ifrågasatte vad som menades med barnets bästa. Och inte heller jag som forskare och intervjuare ställde följdfrågor kring detta (även om det är tillåtet inom semistrukturerade intervjuer), då jag ville att personalen skulle uttrycka sig så fritt som möjligt kring barnets bästa, utan min påverkan. Att ställa följdfrågor kan ju påverka intervjupersonernas svar och därför gjordes valet att inte ställa vidare frågor kring detta. Det verkade som att begreppet barnets bästa är tydligt och en självklarhet på boendet, samtidigt som svaren inte var helt tydliga för mig som intervjuare. Bara detta kan tyda på att det faktiskt inte är så självklart vad barnets bästa är för något, som man skulle kunna tro eller önska.

Av intervjusvaren framgår det således osäkerheter och oklarheter kring vad barnets bästa innebär. Exempelvis så uttryckte Laura att hon inte vet och att det kan vara vad som helst.

Vad menar Laura med vad som helst? Vidare hävdade Måns att trygghet är det bästa för barnet på boendet, men att det kan finnas annat som kan påverka vad som är bäst för barnet. Vad Måns menar med att det kan finnas annat som kan påverka vad som är barnets bästa, är även det, oklart. Amir påstod att eftersom alla barnen på boendet hade en sak gemensamt, vilket är ensamhet, är det viktigt att de känner sig bekväma och trygga i boendet. Så som jag tolkar personalens intervjuvar, är de tre temana som utgör barnets bästa på boendet: trygghet, trevnad och boendemiljön.

Lipsky (1980, s.13) hävdar att gräsrotsbyråkraters beslutsfattanderoll är byggda av två sammanhängande aspekter inom sina positioner. Dessa är relativ grad av handlingsfrihet och relativ självständighet från verksamheten. Handlingsfriheten benämner han diskretion och självständigheten och bestämmanderätten benämner han autonomi (ibid). Diskretionen sägs omfatta hela gräsrotsbyråkratin, men enligt intervjuvaren framgick det att diskretionen är relativt begränsad. Gräsrotsbyråkraten förväntas inneha diskretion men diskretionen i sig är begränsad och villkorad eftersom de i första hand måste förhålla sig till direktiven uppifrån. Vidare, vad gäller autonomin, framgick det av intervjuvaren att gräsrotsbyråkrater har en viss självständighet och bestämmanderätt men som också är högt begränsad. Detta kan missuppfattas av brukare, som förväntar sig att gräsrotsbyråkraten kan handla helt fritt och bestämma helt fritt. Och detta utmynnar förvirring för brukarna. Därför är det svårt för gräsrotsbyråkrater på ett HVB-hem att få flyktbarnen att känna sig helt trygga. Eftersom det framkom att bland annat trygghet är en viktig aspekt vid barnets bästa på boendet, blir det därmed komplext. Hur ska vårdpersonalen arbeta för flyktbarnens bästa och trygghet när deras roll ifrågasätts eftersom de inte kan handla och bestämma så fritt som brukare kan anta?

I en studie baserad på norsk barnskyddsservice där man intervjuade åttiotre socialarbetare som placerade barn på olika barnskyddshem och fosterhem, framgick det att arbetsprocessen identifierades som oroande (Christiansen, 2009, s.33). En mängd oroande villkor identifierades och var närvarande för socialarbetarna. Ett exempel var en socialarbetare som hade jobbat med en familj i två år där två syskon hade placerats. I denna arbetsprocess hade flera åtgärder vidtagits under dessa två åren och detta skapade svårigheter för socialarbetaren som möttes av de negativa reaktionerna av barnen och familjehemmet. Men eftersom socialarbetaren förhöll sig till direktiven behövdes dessa åtgärder utföras. Som resultat fick socialarbetaren ta emot anklagelserna och missnöjena speciellt av barnen. Studiens resultat indikerar på att diskretionen och autonomin hos socialarbetarna är ytterst begränsad och att de

i första hand måste förhålla sig till direktiven. Socialarbetares roll präglas av interaktioner med människor och det i sig kräver en viss trygghet och tillförlitlighet i relationsskapandet för brukarna. Detta blir dock motarbetat när de politiska besluten och direktiven måste verkställas och detta resulterar i att det uppfattas som ett bakslag av brukarna. Det är även detta som Lipsky (1980, s.57) menar är dilemman för den enskilde inom offentliga tjänster.

Åsiktsfrihet och rätten att bli hörd

Barnets bästa enligt socialtjänstlagen tolkas olika beroende på hur olika människor tolkar barns behov (Alexius & Hollander, 2014, s.24). Barnets bästa har följaktligen ett starkt samband med barnets behov och därför kan det vara svårdefinierat vad som är barnets bästa. För att barnets bästa ska komma i främsta rummet, krävs det åtminstone att barnets behov uppmärksammas. Åsiktsfriheten och rätten att bli hörd, i enlighet med artikel 12 i barnkonventionen, är en förutsättning för att förstå barnets behov. Hur kan vi förstå barnets behov om barnet inte kan uttrycka det? Alexius och Hollander (ibid.) diskuterar det empiriska materialet som de studerat vad gäller LVU-ärenden¹⁷. De menar på att det helt saknas uttryckliga tolkningar av barnets bästa utifrån en sammanvägning av barnets, å ena sidan, behov och, å andra sidan, vilja kan bero på att barnens behov i dessa ärenden har uppfattats som otvetydiga att sammanvägningar med viljeyttringar har ansetts onödigt (2014, s.35). Att barns behov antas vara tydliga är en stor miss, då viljeyttringar möjliggör desto mer förståelse för det enskilda barnets behov. Om barn inte har möjligheten att göra sina röster hörda i enlighet med barnkonventionens artikel 12, blir det därmed komplext att förstå barnets behov. I konventionen om barnets rättigheter beskrivs artikel 12 – åsiktsfrihet och rätten till att bli hörd, genom att betona att konventionsstaterna ska tillförsäkra barn som är i stånd att bilda sina egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa (Hammarberg, 2012, s.38).

Det var sammanlagt fyra frågor under intervjuerna som ställdes till vårdpersonalen på HVB-hemmet, som berörde just barnets behov och åsiktsfrihet samt rätten att bli hörd. Dessa frågor handlade bland annat om hur personalen bemöter ungdomarnas behov och vad ungdomarnas behov innebär. Vidare handlade dessa frågor om hur ungdomarnas åsikter bemöts samt ifall det ges utrymme för ungdomarna att göra sina röster hörda. De vanligaste svaren var följande;

---

¹⁷ LVU är en förkortning för lagen om vård av unga (SiS, 2015). LVU-ärenden kan handla om ungdomar som omhändertas för att få vård utanför hemmet, i till exempel familjehem eller HVB-hem (ibid.).

Intervjuare – *Hur bemöter man ungdomarnas behov?*

Amir – *Det är lite svårt att säga, man kan ju ha olika behov... Men allmänt sitter vi och pratar ganska mycket med dem... Sen finns det ju hjälp utifrån, till exempel om det är någon som mår psykiskt dåligt så skickar vi dem till BUP¹⁸ eller vårdcentralen, sen finns det godemän och socialtjänsten som är inkopplade och som hjälper till.*

Intervjuare – *Ges det utrymme för ungdomarna att göra sina röster hörda?*

Laura – *Jo det anser jag att det gör. Ungdomarna får oftast säga vad de tycker och de gör det också... Typ när de inte gillar maten så säger dem precis som det är och ifall de har svårt för en person så säger de att de inte gillar personen och så vidare. Men jag som personal brukar alltid göra dem uppmärksamma på att de inte får snacka skit om andra och då menar jag så som personliga angrepp och allmänt skit snack... Det tycker jag att de inte har rätt till och det tolererar jag inte. Annars får dem säga vad de vill.*

Abdi – *Joooo, det är klart! Dem får säga vad de vill. Vi lever ju inte i en diktatur direkt... vi lever i en demokrati så de får säga vad fan dem vill. Och jag brukar alltid peppa dem till att säga precis vad de vill... Du vet... Så de inte tror att de ska hålla sina åsikter till sig själva. Det är det värsta. För man måste ju få ut allt man tycker och tänker... Eller hur?*

Vid analysen av intervjuaren vad gäller barnets behov och åsiktsfrihet framgick det att det finns vissa oklarheter vad gäller barnets behov. Faktum är att de flesta av personalen uttryckte att de inte visste vad barnets behov är och att det kan innebära olika för olika ungdomar. Vad gäller åsiktsfriheten svarade alla av personalen att det är en självklarhet att ungdomarna ges utrymme att uttrycka sig fritt. Men att det finns vissa undantag där personalen rycker in och säger emot, exempelvis så som Laura tog upp att personliga angrepp och ”skit snack” inte ska tolereras.

En annan aspekt som framgick av intervjuaren vad gäller barnets behov, var att man jobbar i enlighet med BBIC – Barn Behov i Centrum. Det var främst platschefen som tryckte på att man jobbade utifrån denna strategi. Vårdpersonalen nämnde dock inget om BBIC. Man kan undra hur detta kommer sig? Det verkar vara en resursfråga och beroende på vilken arbetsposition man har, erbjuds man interna/externa utbildningar. Eftersom platschefen står

---

¹⁸ Barn- och ungdomspsykiatri

högre upp i hierarkin än vårdpersonalen, kan det vara en möjlig förklaring varför just han genomgått denna utbildning. Enligt Socialstyrelsen (2013) bygger BBIC på det engelska Integrated Children's System (ICS) som är framtaget efter ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete. Socialstyrelsens målsättning med BBIC är att erbjuda alla Sveriges kommuner ett enhetligt system för handläggning och dokumentation (ibid.). BBIC med dess olika beståndsdelar är testat och utvärderat i ett projekt i nära samarbete med kommuner och forskare (ibid.). Lipsky (1980, s.23) menar att generellt sätt har arbetstagare med lägre positioner inom hierarkin alltid minimala resurser. Eftersom kostnaderna för att rekrytera och/eller utbilda arbetstagare sällan är triviala, finns det alltid en viss grad av fara som realiserar av arbetstagarna, menar Lipsky.

Gräsrotsbyråkrater möts av barriärer

Smith och Osborn (2008, s.69) har illustrerat med ett litet utdrag av intervjuer, hur man omvandlar intervjuer till sammanfattande teman. På samma sätt har även jag analyserat transkriptionerna av intervjuerna i enlighet med hur man skulle kunna utföra en IPA undersökning, dock finns det olika sätt att göra detta på. De teman jag lyckades identifiera som genomsyrade alla intervjuer var; makt, kontroll, hierarkier, riktlinjer, trygghet, trevnad och boendemiljö. Dessa teman har ett starkt samband med Lipskys resonemang kring hur gräsrotsbyråkrater kan mötas av barriärer i sina arbeten, eller som han kallar det, dilemman. Makt och kontroll av högtuppsatta personer påverkar arbets- och förhållningssätten, eftersom det kan skapa begränsningar för vårdpersonalen och deras handlingsutrymmen. Vårdpersonalen brottas med att förhålla sig till olika krav samt aktörer och samtidigt förväntas de göra ett så bra jobb som möjligt. Att beakta barnkonventionen kan därför bli lidande och hamna i bakgrunden under arbetets gång.

Lipsky (I Johansson, 2007, s.44) utgår från konflikten mellan personligt och organisationsstyrt beteende, från att gräsrotsbyråkrater och överordnade har ett förhållande byggt på inneboende motsättningar och att gräsrotsbyråkraterna har vissa resurser att sätta in för att försvara sig mot organisationens krav på byråkratiskt beteende. Svårigheten att kontrollera arbetet hänger också samman med gräsrotsbyråkraternas position inom organisationen (2007, s.45). De är nämligen de enda i organisationen som har en gränsöverbyggande roll. Detta innebär att de har både tillgång till förstahandsuppgifter om klienterna och kunskap om de organisatoriska möjligheter som står till buds för att möta

klienternas behov (ibid.). I denna dubbla eller flerdelade roll ligger också källan till en viss makt som gräsrotsbyråkraterna också innehar. Det finns således ett visst mått av handlingsfrihet i gräsrotsbyråkratens arbete (2007, s.95). Dock är handlingsutrymmet inte helt fritt. Det finns vissa barriärer i gräsrotsbyråkraternas arbeten som de måste förhålla sig till. Lipsky (1980, s.207) menar dock att gräsrotsbyråkrater måste få erkännande för gott arbete och att de ska vara fria i att söka hjälp när de stöter på arbetsrelaterade problem, utan att känna att deras rykten får illa. Vidare, av intervjuerna framgick det att vårdpersonalen måste följa verksamhetens uppsatta mål och alla direktiv de får. Så hur fri diskretionen är ter sig vara en definitionsfråga. Och eftersom barnkonventionen inte är lag i Sverige, hamnar den därmed i bakgrunden medan andra lagar och regler hamnar i förgrunden.

Diskussion

Igenom studien har resonemang förts kring studiens frågeställningar. Det som har analyserats och diskuterats är hur vårdpersonalen förstår arbetet i praktiken på HVB-hemmet och vilka organisatoriska dilemman och problem som kan identifieras av vårdpersonalen i sitt arbete för barnets rättigheter. Studiens huvudresultat visar på att det finns barriärer för vårdpersonalen att kunna beakta barnkonventionen i praktiken på kommunal nivå. Vidare visar resultatet på att det är svårartat att de ensamkommande flyktingbarnens rättigheter tillgodoses på boendet, eftersom det handlar om att det inte finns tillräckliga resurser och tillräckligt fria handlingsutrymmen för vårdpersonalen. Resultatet kan också tolkas på så sätt att vissa aspekter har en stark inverkan på den dagliga verksamheten på boendet. Det handlar om att makt, kontroll, hierarkier, politiska beslut och riktlinjer tenderar att regera arbetet för vårdpersonalen. Är makten, kontrollen och hierarkin totalt överordnade, blir verksamheten angripen, i enlighet med hur Lipsky förklarar sin professionsteori. En annan aspekt av resultatet är att FN:s konvention om barnets rättigheter faktiskt inte är lag i Sverige och därför är det lätt hänt att den skymt i praktiken på ett HVB-hem.

Eftersom metoden som valts har varit semistrukturerade intervjuer med personalen på HVB-hemmet, har metoden inverkat på resultaten. Resultaten som genererats har därför varit begränsade och ett allmängiltigt resultat är svårartat att presentera. Resultatet för studien gäller således endast denna studie, men kan även hjälpa oss förstå en liten del av

problematiken som finns befintlig för vårdpersonal som tar hand om ensamkommande flyktingbarn på kommunal nivå i allmänhet. Studiens syfte och frågeställningar har sammantaget besvarats med hjälp av analys av barnkonventionen, intervjuvaren, IPA samt Lipskys professionsteori om gräsrotsbyråkrater.

Den tidigare forskningen har hjälpt oss förstå att det finns olika problematik kring ett och samma ämne. Hedlund (2012, s.28) har förklarat att rättsliga ramverk och rutiner medför möjliga konsekvenser som ensamkommande flyktingbarn ställs inför under asylprocessen samt att det finns en viss ambivalens gentemot barnkonventionens principer. Eastmond och Ascher (2011) har fört resonemang kring hur Sveriges image om att prioritera barnfrågor, inte alltid stämmer överens med hur verkligheten egentligen ser ut. Vilket även har påvisats av Barnrättskommitténs (2015) senaste kritik. Dunkerly et al. (2005) har förklarat för oss hur vissa spänningar kan uppstå i arbetet med ensamkommande flyktingbarn och att arbetarna möts av olika svårigheter i sina arbeten. Ospina och Kersh (2012) har gett oss en närmare inblick i hur gräsrotsbyråkrater kan uppfattas som hjälpsamma men också som motståndare.

Vidare har perspektiven om professionalism, diskretion och autonomi fått oss förstå vad gräsrotsbyråkratin handlar om. Dessa är några perspektiv som utgör gräsrotsbyråkratin och med hjälp av dessa perspektiv förklaras lättsamheter men också svårigheter för gräsrotsbyråkrater i deras dagliga arbeten. Lipsky har med sin professionsteori, fått oss förstå hur vårdpersonalens arbets- och förhållningssätt till både barnkonventionen och ensamkommande flyktingbarn, påverkas utav politiska beslut som de måste följa. Att följa politiska beslut samtidigt som man helst ska förhålla sig till barnkonventionens artiklar samt flyktingbarnens behov och rättigheter, är inte enkla arbetsuppgifter. Det har visat sig att det handlar om en resursfråga men även om makt, kontroll och hierarkier inom verksamheten. Om det finns tillräckliga resurser, kanske personalen hade kunnat beakta barnkonventionen alltmer i praktiken.

Sammanfattningsvis innebär gräsrotsbyråkratin på HVB-hemmet att vårdpersonalen har flerdelade roller som överlappar varandra. Vissa aspekter för vårdpersonalen på HVB-hemmet styrs av resursfrågor. Perspektivet om professionalism inom arbetet äventyras då vårdpersonalen interagerar med flyktingbarnen och de högt uppsatta. Frågan som kan ställas här är; vilken målgrupp kommer i första hand inom HVB-hemmet? Det verkar i alla fall vara så att flyktingbarnen tyvärr inte är första målgruppen och det förklaras av den påtagliga

hierarkin. I det stora hela verkar vårdpersonalens dagliga arbeten innefatta barriärer som försvårar arbetsuppgifterna.

Slutsatser

Slutsatserna som studien medfört har gjort det möjligt att förklara insamlade data med hjälp av teorin om gräsrotsbyråkrater och den metodologiska ansatsen IPA. Valen av teori och metod har även varit i samklang med varandra. Då de semistrukturerade intervjuerna som analyserats med hjälp av IPA har gett oss förklaringar kring hur vårdpersonalen förstår vissa upplevelser, har även teorin om gräsrotsbyråkrater gett oss en bekräftelse på det personalen uttryckte.

Av intervjusvaren framgick det att platschefen och vårdpersonalen besvarade frågorna väldigt olika. Jämför man bara med hur vårdpersonalen besvarade frågorna så framgick det dock att deras svar var rätt lika. Vad kan detta ha berott på? Dels kan det ha berott på hur pass konsekvent jag som intervjuare har varit när jag ställt frågorna. Har jag ställt frågorna på samma sätt eller har mina olika sätt att formulera frågorna, i enlighet med den semistrukturerade intervjumetoden, påverkat utfallen? En annan aspekt kan ha att göra med yrkesrollerna. En platschef har mer ansvar och behöver vara mer påläst och insatt inom och utanför verksamheten, medan det räcker för vårdpersonalen att vara insatta inom verksamheten. Positionen kan ha en viss betydelse på hur man ser saker och ting. En annan reflektion är kring just intervjusvaren i sig. Hur många av svaren har varit genuina och hur många har haft en verklighet som ligger bakom orden? Jag ifrågasätter inte om personalen varit ärliga eller inte i sina svar, utan ifrågasätter min egen presentation utav studiens syfte. Eftersom personalen fick, innan intervjuerna, reda på studiens syfte och att den handlar om barnkonventionen i relation till ensamkommande flyktingbarn, kan det ha påverkat svaren. Syftet kan ha varit i bakhuvudet när svaren anförts. Vad hade jag fått för svar om deltagarna inte visste om syftet? Troligtvis mer ogenomtänkta och spontana svar.

Av studien har det framgått att Sverige brister i att följa barnkonventionen, inte minst på kommunal nivå. Detta har påvisats dels av Barnrättskommitténs kritik som nyligen anförts men också enligt resultatet av studien. Det finns resursbrister i HVB-hemmet som medför att beaktandet av barnkonventionen blir lidande. Detta kan således delvis bero på att Sverige ännu inte gjort barnkonventionen till svensk lag, så som grannlandet Norge har gjort. Enda

sedan Norge gjorde barnkonventionen till lag, har man sett tydliga framsteg för barnets rättigheter i landet. Och enligt Rädda Barnen (2015) finns det även en större medvetenhet och kunskap om barns rättigheter både bland allmänheten och bland personer som arbetar med barn eller fattar beslut som påverkar barn. Eftersom barnkonventionen ännu inte är svensk lag, är det därmed lätt att svira med att följa den. Den viktigaste slutsatsen som kan dras av studien är att göra barnkonventionen till svensk lag. Att göra barnkonventionen till svensk lag skulle kunna slopa problematiken kring att en av Sveriges kommuner som ansvarar för ensamkommande flyktingbarn, brister till viss del i att följa den.

Vidare forskning

Det behöver oavbrutet bedrivas forskning inom ämnet om ensamkommande flyktingbarns rättigheter och situationer, eftersom det är en ständigt aktuell fråga som präglar samhället. Inom massmedia får vi dagligen information om att det råder problematik kring flyktingbarn, vidare förmedlar NGO:s dagligen stridigheter för flyktingbarn i samhället, och forskningen kan hjälpa oss förstå- och möjligen lösa vissa problem. Forskningen bidrar till mer kunskap och kännedom kring problematiken för ensamkommande flyktingbarn i vårt samhälle och därför borde vidare forskning idkas.

Eftersom denna studie har en viss begränsning och avgränsning, kan man givetvis vidare utveckla den. Begränsningarna som denna studie har är bland annat val av metod och teori. Man skulle kunna tillägga ett fältarbete på HVB-hemmet, som använder sig av deskriptiva etnografiska metoder för att observera flyktingbarn i sin vardagliga miljö med hänsyn till barnkonventionens rekommendationer. Eftersom etnografisk metod baseras på att olika aspekter av en företeelse inte kan studeras och analyseras oberoende av varandra skulle det kunna ge ett mer holistiskt perspektiv jämfört med denna studie. Fältarbetet kan bekräfta alternativt motbevisa det vårdpersonalen sagt under de semistrukturerade intervjuerna. Eftersom en nackdel till denna studie är social desirabilitetsfenomen där individer försöker vara attraktivare, socialt anpassade och vara eller ha ”rätt” i sina svar. Det är ett fenomen som är svårt att undvika. Mitt förslag till den vidare forskningen skulle vara att man kan få in mer infallsvinklar och aspekter om studiens metoder vidgas desto mer.

Ett fältarbete där man ser hur den dagliga verksamheten bedrivs men också hur de ensamkommande flyktingbarnen har det i HVB-hemmet, kan medföra mer i studien. Vidare

kan man genom ett fältarbete även lyfta fram barnets perspektiv alltmer. Ett annat förslag för att få med barnets perspektiv skulle kunna vara att man intervjuar även flyktingbarnen, för att få fram deras tankar och åsikter och göra deras röster hörda i enlighet med artikel 12 i barnkonventionen. Skulle man intervju flyktingbarnen måste man dock tänka på samtyckeskravet som säger att om informanterna är barn under 15 år, så ska samtycke inhämtas av föräldrar eller vårdnadshavare. Eftersom dessa flyktingbarn är ensamkommande, är det givetvis svårt att få föräldrars- eller vårdnadshavares underskrifter, men det skulle kunna fungera med att de godemännen samtyckte. Eftersom det är godemännen som ansvarar för respektive flyktingbarn. Jag vill härmed också vara tydlig med att jag själv har valt och varit medveten om att göra avgränsningen att inte ha med flyktingbarnens perspektiv. Jag valde alltså att fokusera studien på vårdpersonalen som tar hand om flyktingbarnen.

Vad gäller val av teori finns det en hel del andra teorier som man skulle kunna använda sig utav. Det finns massvis av olika teorier att utgå ifrån, men en teori som jag själv fastnade för och tyckte skulle passa bra in i min studie är Lennart Lundquists (1987) implementeringsteori om att kunna, vilja och förstå. Lundquist tar upp hur en implementering kan möjliggöras och vilka komponenter som behöver finnas för vårdpersonalen. Om en implementering lyckas eller inte, beror på de tre egenskaperna om att kunna, vilja och förstå (1987, s.43). Detta är en teori som man bland annat skulle kunna utgå ifrån i en liknande studie eller likväl i min egen studie. Man skulle även kunna analysera det insamlade materialet med hjälp av en annan metodologisk ansats än IPA, förslagsvis genom narrativ analys.

Referenser

- Adelswärd, V. (1990). "Afrikanerna blev tidigt uppättna" - om transkription och kontext i samtalsanalys. I Nettelbladt, U. & Håkansson, G. *Samtal och språkundervisning*. Linköping Studies in Arts and Science 60. Universitetet i Linköping, 55-69.
- Ahlbäck Öberg, S. (2010). Att kontrollera förvaltningen: framväxten av gränsningssamhället. B., Rothstein (Red.). *Politik som organisation*. SNS förlag.
- Alexius, K., & Hollander, A. (2014). Barns behov och vilja vid tvångsvård till följd av omsorgsbrist. I A-C., Cederborg, & W., Warnling-Nerep (Red.). *Barnrätt: en antologi*. Norstedts Juridik. Hämtad från: <http://www.divaportal.se/smash/get/diva2:756934/FULLTEXT01.pdf>
- Angel, B., & Hjern, A. (2004). *Att möta flyktingar*. Lund: Studentlitteratur.
- Barnombudsmannen. (2015). *Om Barnkonventionen*. Hämtad 1 mars, 2015, från <http://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/>
- Barnombudsmannen. (2015-02-04). *FN riktar allvarlig kritik mot Sverige*. Hämtad 1 mars, 2015, från <http://www.mynewsdesk.com/se/barnombudsmannen/news/fn-riktar-allvarlig-kritik-mot-sverige-105252>
- Biggerstaff, D., & Thompson, A. R. (2008). Interpretive Phenomenological Analysis (IPA): A Qualitative Methodology of Choice in Healthcare Research. *Qualitative Research in Psychology*, 5(3), 214-224. Hämtad från: http://wrap.warwick.ac.uk/3488/1/WRAP_Biggerstaff_QRP_submission_revised_final_version_WRAP_doc.pdf
- Brunnberg, E., Borg, R. M. & Fridström, C. (2011). *Ensamkommande barn: en forskningsöversikt*. 1. uppl. Malmö: Studentlitteratur
- Bryman, A. (1998). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Studentlitteratur.
- Bäck-Wiklund, M., & Lundström, T. (2001). *Barns vardag i det senmoderna samhället*. Natur och Kultur.
- Christensen, O., & Anderssen, N. (2009). From concerned to convinced: reaching decisions about out-of-home care in Norwegian Child Welfare Services. *Child Welfare Research Unit*. 13. University of Bergen, Norway.
- Dunkerley, D., Scourfield, J., Maegusuku-Hawett, T., & Smalley, N. (2005) The Experiences of Frontline Staff Working with Children Seeking Asylum. *Social Policy & Administration*, 39 (6), 640-652.
- Eastmond, M., & Ascher, H. (2011). In the Best Interest of the Child? The Politics of Vulnerability and Negotiations for Asylum in Sweden. *Journal of Ethics and Migration Studies*, 37, 1185-1200.
- Englundh, E. (2009). *Barnets bästa i främsta rummet – en pedagogisk utmaning?*. Liber.

- Erasmus, E. (2014). The use of Street-Level Bureaucracy theory in health policy analysis in low- and middle-income countries: a metaethnographic synthesis. *Health Policy and Systems Division*. 7925. University of Cape Town.
- Evans, T. (2010). *Professional Discretion in Welfare Services: Beyond Street-Level Bureaucracy*. Ashgate Publishing Group.
- Green, J., Franquiz, M., & Dixon, C. (1997). The myth of the objective transcript: Transcribing as a situated act. *TESOL Quarterly*, 21(1), 172–176.
- Harré & L. Van Langenhove (Red.). *Rethinking methods in psychology*. London: Sage.
- Hammarberg, T. (2012). *Mänskliga rättigheter – Konventionen om barnets rättigheter*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Hedlund, D. (2012). Ramverk och rutiner när ensamkommande barn söker asyl. *Locus*. Nr 1-2/12.
- Hedlund, D. (2014). Barn i migrationsprocess. *Barnperspektiv i socialtjänstens arbete*. Cederborg, A-C. (Red.). Gleerups Utbildning.
- Hellström Muhli, U. (2014). Forskningsetik. J., Trost (Red.). *Att skriva uppsats med akribi*. Studentlitteratur.
- Johansson, R. (2007). *Vid byråkratins gränser: om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete*. 3. Uppl. Lund: Arkiv.
- Justitiedepartementet. (2011-02-17). *Översyn av mottagandet av asylsökande ensamkommande barn*. Hämtad 14 maj, 2015, från <http://beta.regeringen.se/contentassets/c302abd4d6fe4fff8680ecfa3582c69e/oversyn-av-mottagandet-av-asylsokande-ensamkommande-barn-dir.-20119>
- Korczak, J. (1998). *Barnets rätt till respekt*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lester, S. (1999). *An introduction to phenomenological research*. Taunton UK, Stan Lester Developments. Hämtad från: <http://www.sld.demon.co.uk/resmethy.pdf>
- Lipsky, M. (1980). *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation.
- Lundquist, L. (1987). *Implementation Steering: An Actor-Structure Approach*. Lund: Studentlitteratur.
- Migrationsverket. (2015-03-06). *Statistik*. Hämtad 4 mars, 2015, från <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar/Statistik.html>
- Migrationsverket. (2014-07-01). *Asylbeslut – vad händer då?* Hämtad 5 mars, 2015, från <http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/For-dig-som-ar-barn-och-har-sokt-asyl/Med-foraldrar/Asylbeslut.html>
- Ospina, S-M., & Kersh, R. (2012). Reflections on Street-Level Bureaucracy: Past, Present, and Future. *Public Administration Review*. Brodtkin, E.Z. (Red.). University of Chicago.

- Regeringskansliet. (2014-06-04). *Folkrätt: krigets lagar*. Hämtad 5 mars, 2015, från <http://www.regeringen.se/sb/d/514/a/21757>
- Regeringskansliet. (2014-10-03). *Mottagande av asylsökande*. Hämtad 1 april, 2015, från <http://www.regeringen.se/sb/d/9688/a/90385>
- Rothstein, B. (2010). *Välfärdsstat, förvaltning och legitimitet*. B., Rothstein (Red.). *Politik som organisation*. SNS förlag.
- Rädda Barnen. (2015). *Barnkonventionen som svensk lag*. (2015). Hämtad 1 mars, 2015, från <http://www.raddabarnen.se/vad-vi-gor/vad-vi-gor-i-sverige/samhallets-ansvar/barnkonventionen-som-lag/>
- Sjögren, M. (1992). *Utsatta barn i Sverige och FN:s barnkonvention – om flyktingbarn*. Rädda Barnen.
- Smith, J. A. (1995). Semi-structured interviewing and qualitative analysis. I J. A. Smith, R.
- Smith, J-A., & Osborn, M. (2008). *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Methods*. Sage Publications Ltd.
- Socialstyrelsen. (2013). *Barns behov i centrum: grundbok BBIC*. Hämtad 4 mars, 2015, från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2013/2013-11-2/sidor/default.aspx>
- Socialstyrelsen. (2002) *Socialtjänstlagen – vad gäller för dig från 1 januari 2002?* Hämtad 6 mars, 2015, från http://www.nacka.se/web/omsorg_stod/Documents/socialtjanstlagen_lattlast.pdf
- Statens institutions styrelse – SiS. (2015-01-28). *Vård av unga – LVU*. (2015-01-28). Hämtad 6 mars, 2015, från <http://www.stat-inst.se/om-sis/vard-av-unga-lvu/>
- Statens institutions styrelse – SiS. (2014-07-01) *HVB-hem*. Hämtad 13 februari, 2015, från <http://www.stat-inst.se/faktabank/hvb-hem/>
- Svenska FN-förbundet. (2015). *Globalis – Flyktingkonventionen*. (2015). Hämtad 1 april, 2015, från <http://www.globalis.se/Avtal/Flyktingkonventionen>
- Sveriges Kommuner och Landsting. (2013) *Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar*. Hämtad 15 april, 2015, från http://www.migrationsverket.se/download/18.5e83388f141c129ba6310f9d/1381926398965/Rapport_ensamkommande+barn_februari+2013.pdf
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- UICEF. (2015). *Gör barnkonventionen till svensk lag*. Hämtad 1 mars, 2015, från <https://unicef.se/projekt/gor-barnkonventionen-till-lag>
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer – inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 13 februari, 2015, från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Wastell, D., White, S., Broadhurst, K., Peckover, S., & Pithouse, A. (2009). Children's services in the iron cage of performance management: street-level bureaucracy and the spectre of Švejkism. *International Journal of Social Welfare*, 19(3), 310-320.

Weber, M. (1987). *Ekonomi och samhälle: förståendesociologins grunder*. Lund: Argos.

Wiggs, U. (2008). *Bryta upp och börja om: berättelser om flyktingskap, skolgång och identitet*. (Doktorsavhandling, Linköping Studies in Behavioural Science No 136). Linköpings universitet.

Bilagor

Bilaga 1 – Information om studien och utförandet

Studiens titel: FN:s Barnkonvention och ensamkommande flyktingbarn: en kvalitativ intervjustudie om ensamkommande flyktingbarns rättigheter

Bakgrund och syfte

Under de senaste femton åren har det kommit många ensamkommande flyktingbarn- och ungdomar till Sverige. Det råder en drastisk och enorm ökning av antalet flyktingbarn som anländer till Sverige och därför har även behovet ökat kring arbetet med gruppen. FN:s barnkonvention som Sverige har skrivit under, måste beaktas och följas när det gäller alla barn. Det primära syftet med min studie är att undersöka om- och hur FN:s barnkonvention beaktas i relation till ensamkommande flyktingbarn på kommunal nivå inom ett HVB-hem.

Tillvägagångssätt

Material och information som ligger till grund för studien kommer att inhämtas genom 8 intervjuer med personal på ett HVB-hem i Stockholm.

Hantering av data och sekretess

Intervjuerna med personalen kommer endast att användas i forskningssyfte för just denna studie. All privat information är konfidentiell och alla som deltar i studien anonymiseras.

Frivillighet

Det är givetvis frivilligt att delta i intervjun. Skulle man intervjuas och ångrar man sig under- och efter intervjuens gång, har man alltid rätt till att avbryta deltagandet när man vill.

Jag är mycket tacksam för att du vill delta i min studie och bidra till forskningen. Jag ser fram emot att intervju dig och dina kollegor!

Med vänliga hälsningar,

Basair Ibrahim - Masterstudent inom mänskliga rättigheter vid Stockholms universitet

Kontaktuppgifter

E-mail: XXXXXX.XXXXXXX@XXXXXXX.COM

Tel: XXX – XX XX XX X

Bilaga 2 – Underlag för samtycke

Jag bekräftar härmed att jag fått den skriftliga informationen om studien och dess utförande. Jag samtycker till att intervjuas och delta i studien. Jag har även fått information om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag när som helst kan avbryta mitt deltagande. Vidare har jag informerats om att all privat information om mig är konfidentiell och kommer att anonymiseras.

.....

Datum

.....

Underskrift

.....

Namnförtydligande

.....

Basair Ibrahim (forskarens underskrift)

Bilaga 3 – Intervjuguide för intervjuer av personalen

Bakgrundsfrågor om personen:

- 1) Vad är du anställd som dvs. vilken befattning har du?
- 2) Har du någon utbildning?
- 3) Hur länge har du jobbat på detta asylboende?
- 4) Vad har du för ursprung?
- 5) Vad har du arbetat med tidigare?

Frågor om HVB-hemmet:

- 1) Hur ser en arbetsdag ut?
- 2) Hur är arbetet fördelat bland personalen?
- 3) Hur är sammanhållningen på boendet? (barnen såväl som personalen)
- 4) Hur länge har detta HVB-hem funnits?
- 5) Hur många platser för ensamkommande flyktingbarn har ni?
- 6) Vilka åldrar är det bland de ensamkommande flyktingbarnen?
- 7) Vilka nationaliteter bland de ensamkommande flyktingbarnen är dominerande i detta boende?

Frågor om personalens förhållningssätt och arbetssätt:

- 1) Vad är viktigt att tänka på när man arbetar med ensamkommande flyktingbarn?
- 2) Vad är ungdomarnas behov?
- 3) Hur bemöter man ungdomarnas behov?
- 4) Har du något speciellt förhållningssätt i mötet med ungdomaran?

- 5) Arbetar personalen på liknande sätt eller finns det olika strategier för hur ni arbetar bland personalen?
- 6) Vad är motivationen till att du/ni använder denna/dessa arbetssätt och strategier?
- 7) Vad kan påverka arbetssätten och strategierna?
- 8) Finns det något speciellt som kan göra så att förhållningssätten till ungdomarna skiljer sig åt? Exempelvis kön, ålder och etnicitet eller annat?
- 9) Vilka situationer upplever du som svåra i arbetet med ungdomarna?
- 10) Hur kan de svåra situationerna hanteras?
- 11) Vad innebär barnets bästa för dig?
- 12) Hur arbetar du för barnets bästa?
- 13) Vad har ungdomarna för rättigheter? Inom boendet och i samhället?
- 14) Hur får ungdomarna reda på sina rättigheter?
- 15) Hur bemöter du ungdomarnas åsikter?
- 16) Ges det utrymme för ungdomarna att göra sina röster hörda?
- 17) Hur erhåller ungdomarna lämpligt skydd och humanitärt bistånd?
- 18) Har ni tagit hänsyn till barnkonventionen i arbetet inom boendet?
- 19) Tycker du att det är viktigt att implementera barnkonventionen i arbetssättet och förhållningssättet?
- 20) Hur kan man implementera barnkonventionen i arbetssättet och förhållningssättet?
- 21) På vilka sätt anser du att hänsynstagandet skulle kunna förbättras?
- 22) Hur skulle du kunna förbättra dina insatser vad gäller att beakta barnkonventionen i ditt arbetssätt?
- 23) Behövs det mer kunskap om barnkonventionen och hur man tar hänsyn till den i arbetet?

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 – 16 20 00
www.su.se

**Stockholms
universitet**